ANT

Haftalık Dergi • 28 Şubat 1967 • Sayı: 9 • 125 Kuruş

Çetin Altan'a Saldıranlar Ortada, Savcılar Uyuyor mu?

TRİUMVİRA

BAYAR VE DREYFÜS DÂVASI

HAFTANIN NOTLARI

20 şubat

Gaz oyunu

■ Akaryakıta zam tasarısının tümü Millet Meclisi'nde görüşülerek kabul edildi. Tasarıya göre benzine 7.35, motorine ise 10.12 Kuruş zam yapılacak. Ancak, muhalif milletvekillerinin müdahalesiyle gaza zam yapılması reddedildi. TİP Milletvekili Ali Karcı, kürsüye Amerikan birr kutusundan yapılmış bir kandille çıkarak «Halk kandilden gaz lambasına geçiş mücadelesini yapmaktadır. Oysa siz, buna 10 Kuruş zam koymaktasınız» diyerek gaza zammın reddini istedi. AP Sözcüsü ise, kandilde kullanılan yağın gazyağından pahalı olduğunu söyleyerek «Zam ilk anda güleryüzlü değildir ama son gülenler iyi gülecek, bu gülenler de fakir Türk halkı olacaktır» dedi. AP Sözcüsünün fakir halkla alay ederecesine yaptığı konuşmaya rağmen gaza zam reddedildi. Ancak AP'liler, gaza zammı da ne olursa olsun gerçekleştirmek ve tasarıyı tekrar Meclis'e getirmek için harekete geçtiler. AP, ne olur olsun, fakirin ışığını kısacaktır.

Gerçek sanatçı

■ Amerikan aktörü Marlon Brando İstanbul'a geldiği sırada bir basın toplantısı yaparak dünya sorunları üzerine yaptığı konuşmalarla gerçekçi bir Amerikan aydını olduğunu gösterdi. Ne var ki, Türk basınının çoğunluğu M...ndo'nun düşünceleriyle değil de özel sekreteriyle ilgilenerek gazetelerimizin seviyesini bir kere daha ortaya koydu.

Hava Kuvvetleri Komutanı İrfan Tansel'in 11'lerden Hüsnü Özkan'a verdiği cevap bir hafta boyunca sürüp giden tartışmalara sebep oldu.

21 şubat

Vurgun!

■ Devlet Planlama Teşkilâtı'nın yayınladığı «Yabancı Sermaye Özel İhtisas Komisyonu» raporunda yabancı sermayeli şirketler ve işyerlerinin 1959 - 64 yılları arasında sermayelerine oranla yüzde 50 kâr sağladıkları açıklandı. Aynı rapora göre, 1951 - 66 yılları arasında yabancı özel sermaye yatırımları için verilen müsaadelerin gerçekleşme oranı yüzde 41.72 oranında gerçekleşmiş bulunuyor. Bu raporla da Türkiye'nin batılı kapitalistler için bir «tatlı kâr» alanı haline geldiği anlaşılmaktadır. 31 Mart 1966 tarihine kadar yatırılmış olan toplam sermayeye nisbetle yüzde 30,9 transfer yapılmış bulunuyor.

Yargılandılar

■ Cumhuriyet Gazetesi Karikatüristi Ali Ulvi Ersoy ile Yazı İşleri Müdürü Erol Dallı, «Görünen Hükümet — Görünmeyen Hükümet» lejandlı karikatürden dolayı Ağır Ceza Mahkemesi'nde 6 yıla kadar hapis talebiyle yargılandılar. Amerikan CIA teşkilâtını eleştiren karikatür Savcılık tarafından «hükümetin manevi şahsiyetini tahkir edici» yayın olarak kabul ediliyor. Duruşmanın yapıldığı gün Newyork'tan verilen bir haberde ise, bazı Türkler'in de CIA'dan para aldıkları açıklandı... Birleşik Amerika'da CIA'nın karanlık faaliyetleri hakkında Başkan Johnson dahi soruşturma açmak gereğini duyarken, Türkiye'de CIA'yı eleştirdiği için iki Türk gazetecisi mahkemeye sürükleniyor...

22 şubat

Mitos yıkıldı

■ Endonezya Cumhurbaşkanı Sukarno, devletin başında kalmak için giriştiği mücadeleyi nihayet kaybederek görevinden çekilmek ve bütün yetkilerini General Suharto'ya devretmek zorunda kaldı. Sukarno'nun «sosyalist olmayan kuvvetlerle de işbirliği yaparak yürütmeye çalıştığı anti-emperyalist mücadele, 1965 Ekim'de Amerikalıların tahrikiyle «komünistlere mal edilerek» hazırlanan bir darbe teşebbüsünden sonra iflâs etmiş ve Sukarno sembolik bir başkan haline gelmişti. Sukarno'nun bu görevden de istifasından sonra Endonezya'nın artık tamamen Amerikan dümensuyunda bir politika izlemesi bekleniyor.

Kaçakçılık

■ Millet Meclisi'nde Gümrük ve Tekel Bakanlığı bütçesinin görüşülmesi sırasında TİP Sözcüsü Karcı, Amerikalıların PX'ler aracılığıyla kaçakçılık yaptıklarını, ayrıca APO (Amerikan Posta Servisi) kanalıyla Türkiye'deki tarihî eserleri yurt dışına kaçırdıklarını açıkladı. Sadece 1964 yılında Türkiye'deki PX'lere 27 Milyon paket Amerikan sigarası, 20 Milyon teneke kutu bira ve 210 Bin Kilo viski getirilmiş bulunmaktadır. Ali Karcı doğu sınırlarından yapılan kaçakçılık üzerinde de durarak «Sınırlarımız içinde 100-120 Lira için canlarını mayın tarlalarına atacak kadar işsiz ve aç vatandaşlarımız bulundukça kaçakçılık önlenemez» dedi.

23 şubat

Ne görüşüldü?

■ Türkiye'ye resmi ziyarette bulunan Irak Cumhurbaşkanı Arif ile Türk yöneticileri arasındaki görüşmeler sona erdi. Bu görüşmeler özellikle Kürt Meselesi etrafında şekillenmiş bulunuyor. Türk hariciyesi, Irak'ta Kürt halkına bilfiil verilecek özel hakların, Türkiye'deki Kürt toplulukları arasında huzursuzluk yaratacağı ve benzer hakları Türkiye'deki Kürtlerin de istemeye kalkışacağı endişesiyle şimdiki Irak yöneticilerini bu hakları tanımaktan vazgeçirmeğe çalıştılar. Mevcut Irak anayasasında Irak Başbakan Yardımcısı'nın Kürt'lerden seçilmesi, Kürdistan eyaleti kurulması, Kürtçe öğretim yapan okullar kurulması gibi hükümler vardır. Ankara'nın isteklerine karşılık Irak yöneticileri de, Keban Barajı ile ilgili taleplerde bulundular.

BARZANİ
— Pazarlık konusu —

İnşaatı bittikten sonra Keban Barajı arkasındaki gölün dolması en az altı aylık zaman istediğinden Irak'ın uzun süre susuz kalması tehlikesi mevcut. Irak'lılar, nehir suları tamamen kesildiği takdirde, Barzani çetelerinin Türkiye'ye itilebileceği imasında bulundular. Ayrıca, Irak ile İran arasında her an patlaması beklenen anlaşmazlıkta CENTO üyesi Türkiye'nin İran rejimi yanında yer almamasını garantilemek için Irak yöneticileri büyük gayret sarfettiler. Bu konuda kendilerini Amerika'nın da gizliden gizliye desteklediği ileri sürülüyor. Bazı çevrelere göre, Amerika ve onun etkisindeki İngiltere, Ortadoğu'da Bağdat yöneticilerine, belki onların da farkında olmadıkları bir takım oyunlar oynatmak istemektedirler. Esasen 2 Aralık 1965 günü İnönü CHP ortak Grupu'nda «... Önümüzdeki zamanda, Kıbrıs Meselesi'nden sonra bizim etrafımızda dünya barışı ile ilgili bir çok münakaşalar ve ihtimaller olacaktır gibi bir intiba taşıyoruz...» demişti. Bu sözler, bugün pratik alanda özel bir anlam kazanmaktadır. Hele Kıbrıs Meselesi da Türkiye aleyhine şekillenmeğe başladıktan sonra...

● *Irak Cumhurbaşkanı Mareşal Abdürrahman Arif, geçtiğimiz hafta Türkiye'ye resmi bir ziyarette bulunarak Kürt Meselesi, Keban Barajı, Orta Doğu meseleleri üzerinde Türk devlet adamlarıyla görüşmelerde bulundu.*

24 şubat

CIA ve Tevetoğlu

■ Senato'da "Öğretmen kıyımı" konusunun görüşülmesi sırasında konuşan AP Sözcüsü Tevetoğlu'nun devrimci öğretmenleri komünistlikle suçlaması üzerine Aydın Milletvekili Şükrü Koç bir bildiri yayınlayarak "Tevetoğlu Amerika'da CIA tarafından altı yıl eğitime tâbi tutulmuştur." demiştir. Ayrıca, Tevetoğlu'nun Amerikadan Türkiye'ye gümrüksüz araba getirdiğini, mütehassıs olmadığı halde muayenehanesine "mütehassıs" tabelası astığını, senatör olunca Amerika, Milliyetçi Çin, Suudi Arabistan ve Batı Almanya elçiliklerinden para aldığını iddia etmiştir. Buna karşılık, CHP adına konuşan Senatör Fehmi Alpaslan, "komünizm konusunda CHP'nin Tevetoğlu ile beraber olduğunu" bildirmiştir.

Ellerinden gelirse

■ CHP Lideri İnönü, Senato'daki olaylar hakkında kendisine bilgi veren Senatör Cemal Yıldırım'a "En mühimi bu Temel Hak ve Hürriyetler Kanunu'nu yakında getiriyorlar. Hürriyetleri kuşa çevirecekler, tabiî ellerinden gelirse..." demiştir.

25 şubat

Kitap yağması!

■ Bir süre önce vefat eden Prof. Fuat Köprülü'nün 4 Milyon değerindeki kitaplığı, varisleri tarafından Amerikalılara satıldı. Böylece, Köprülü'nün bir zamanlar Hacı Bektaş-ı-Veli Dergâhı'ndan topladığı ve manevi değeri milyonlarla ölçülemeyecek kadar büyük olan elyazması kitaplar yurt dışına çıkartılmış olacaktır. Hacıbektaş Turizm, Tanıtma ve Kültür Derneği İstanbul Şubesi Başkanı İbrahim Karaman bu kitap yağmacılığını halkoyuna açıklayarak, mahkemeye müracaat edeceğini ve bu kitaplara elkonulmasını, Hacıbektaş-ı-Veli Dergâhı'ndan alınanların iadesini isteyeceğini bildirdi. Mesele Senato'ya da getirildi. Eğer zamanında tedbir alınmazsa, önemli bir kültür hazinemiz de, Amerikalılar tarafından ele geçirilmiş olacaktır.

Edebiyatçılar lokali

■ Türk Edebiyatçılar Birliği'nin lokali, Galatasaray'da, Çiçek Pasajı üzerinde, bütün sanatçıların katıldığı bir kokteyl ile açıldı. Edebiyatçılar Birliği, bu lokalde daha büyük çalışma imkânlarına kavuşmuş bulunmaktadır.

26 şubat

Niçin farklı kur?

■ Maliye Bakanlığı Bütçesi üzerinde TİP'in görüşlerini açıklayan İstanbul Milletvekili Prof. Sadun Aren, farklı kurlar uygulanması yüzünden nasıl vurgun vurulduğunu somut örneklerle ortaya koymuştur. Halen Türkiye'de turist dövizi 13,5 Lira, işçi dövizi 11,5 Lira, ithalât dövizi 9,90 Lira üzerinden muamele görmektedir. 9 Lira'lık resmi kur ise, sadece yabancı sermaye transferleri, kâr transferleri ve navlun ödemelerinde uygulanmaktadır. 1965'te 15 Milyon Dolar olan transferlerin 1967'de plana göre 20 Milyon Dolar'a ulaşacağını söyleyen Aren, yabancı sermayeye de 13,5 Lira'lık kur uygulanmasını ve Türkiye aleyhine işleyen bu vurgunun önlenmesini istemiştir. Aren'in istekleri, "Karşımıza müşahhas meselelerle çıkmıyorsunuz" diyen Demirel'e en susturucu cevap olmuştur.

Bakanlık emrine...

■ Bir süre önce Kars'ta eski bir DP'linin ihbarı üzerine komünizm propagandası yaptığı iddiasıyla hakkında dâva açılan Digor İlçesi Kaymakamı Orhan Nurhan Ceyhan bakanlık emrine alındı.

bir haftalık öfke!.

HAFTANIN YORUMU

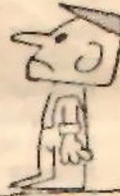
DOĞAN ÖZGÜDEN

Demir Üçgen

TURAL'ın emirnamesinin açıklanmasından sonra zam furyasına paralel olarak başlayan terör kampanyası, bütçe müzakereleri sırasında AP'nin TİP' karşı giriştiği saldırılarla ve CHP Sekizleri'nin AP paraleline düşmesiyle adamakıllı şiddetlenmiş; geçtiğimiz hafta da Cumhurbaşkanı Sunay'ın Tural'ı ve Demirel'i destekleyen demeç vermesi, şiddet tedbirlerini hazırlayanlara büyük güç kazandırmıştır. Artık Hasan Dinçer'in hazırladığı Temel Hak ve Hürriyetleri Koruma Kanun Tasarısı Meclis'e rahatça sevk edilebilecek ve Türkiye'de anayasayı rafa kaldırma konusunda AP en cür'etli adımı atmış olacaktır. Temsil ettiği çıkar grupları bakımından 27 Mayıs Anayasası ile bağdaşmasına imkân olmayan AP, ekonomik iktidarın, Amerikan sermayesinin, eski Demokrat'ların, toprak ağalarının kestiği seçim faturasını ödeyebilmek için 27 Mayıs Anayasası'nı mutlak surette değiştirmek, hiç değilse bazı maddelerini işlemez hale getirmek zorundadır. Temeldeki kavga artık üst yapıda yansımağa başlamıştır.

ANCAK AP, tek başına anayasayı rafa kaldıramayacağını pekâlâ bilmektedir. Bilmektedir ki, 27 Mayıs Anayasası'nın çıkmasında en büyük âmil olan bir ordu vardır. Ve yine AP bilmektedir ki, anayasaya aykırı olarak çıkartılacak kanunların 27 Mayıs'çı bir cumhurbaşkanı tarafından veto edilmesi ihtimali mevcuttur. Bu anayasacı kuvvetler, AP'yi iktidara geldiği günden beri tedirgin etmiştir. Ama bugün için AP'nin böyle bir endişesi kalmamışa benzemektedir. Tural'ın emirnamesi, AP çevrelerinde ordu'nun anayasa düşmanlarına teslimiyet belgesi olarak kabul edilmiş, 11 havacı konusunda çıkan tartışmalarda Hava Kuvvetleri Komutanı Tansel'in İnönü'yü hedef tutan çıkışları ise, terör hevesillerinin bu inançlarını bir kat daha kuvvetlendirmiştir. Herkesin içyüzünü bildiği, bir ihtilâl sonrasının kaçınılmaz rahatsızlıkları içinde ortaya çıkmış çeşitli hareketlerden birinin, Tansel tarafından yepyeni bir mesele gibi ortaya atılması, AP'lileri, İnönü'nün Yüce Divan'a sevkedilmesini isteyecek kadar cesaretlendirmiştir.

AP'nin çıkarcı kanadı, yıllardan beri özlemini çektiği "iktidar üçgeni"ni nihayet kurmuş görünmektedir. Bu demir üçgenin geniş açısında aldatılmış AP kitlesiyle Demirel, öteki açılarında ise Cumhurbaşkanı Sunay ve ordunun en yüksek komutanı Orgeneral Tural vardır. Çıkarcı AP çevrelerinin hesaplarına göre, bu triumvira kurulduktan sonra, egemen sınıfların çıkarlarına karşı çıkan devrimci ve demokratik hareketlerin, bu iktidar üçgeninin demir pençesiyle bir anda kahredilmesi işten bile değildir. 27 Mayıs'tan öç alma zamanı gelmiştir. Nitekim, Adalet Bakanı Hasan Dinçer, cumartesi günü adalet bütçesi görüşülürken Temel Hak ve Hürriyetleri Koruma Kanunu'nun **Meclis'e sevkedileceğini açıklamıştır. Ancak, AP'lilerin unutmuş göründükleri çok önemli bir nokta vardır. İktidar üçgeninde köşeleri tutanlar, temsil eder göründükleri kitleleri gerçekten temsil edebilecek durumda mıdırlar? 27 Mayıs'çıların desteğiyle devlet başkanlığına seçilen Sunay, kıdem durumu dolayısıyla Genelkurmay Başkanlığı'na getirilen Tural, bugün AP paraleline düşmekle muhakkak ki çok şey kaybetmişlerdir. Hele üçgenin geniş açısında oturan Demirel'in, son zamanlarda aldatıldığını somut olarak gören geniş halk kitlelerini terör yolculuğunda peşinden sürüklenmesi imkânsızdır. Demir üçgen boşlukta durmaktadır!**

— Annee Öcüüü!..

Tertibin hedefi : İnönü

YAKAN DA, FERYAT EDEN DE...

DEMİREL'in eski polis şeflerinden Ahmet Topaloğlu'nu Milli Savunma Bakanlığı'na getirişinin sebepleri anlaşılmış, çalışmaları meyvesini vermeğe başlamıştır.

Tural mektubunun açıklanmasından ve Tural emirnamesinin yayınlanmasından sonra Hava Kuvvetleri Komutanı Tansel ile eski kurmay başkanı Hüsnü Özkan arasında 22 Şubat üzerine bir tartışma açılmış, taraflar birbirlerine karşı, İnönü'yü de içine alan suçlamalara girişmişlerdir.

Bedii Faik'in, kendisine tek yanlı verilen bilgilere dayanarak, Hava Kuvvetleri'ndeki 11'ler Cuntası'ndan söz etmesi üzerine Özkan bir açıklama yapmak zorunluğunu duymuş, Tansel'i 22 Şubat gecesi Eskişehir'de uyumakla suçlamıştır.

Özkan'ın konuşmasının gazetelerde çıktığının ertesi günü Topaloğlu, Tansel'i makamında ziyaret etmiştir. Bu ziyarette neler konuşulduğu bilinmemekle beraber, Topaloğlu'nun, Tansel'in demeçleri ve Genelkurmay'ın açıklaması birbirini izlemiştir.

Hürriyet, Dünya, Zafer ve Babıâlide Sabah gazeteleri temsilcilerine özel itibar gösterdiği basın toplantısında Tansel, Özkan ve Ataklı'yı MDO'culukla, İnönü'yü de bu ihtilâlcileri korumakla suçlamıştır.

Şimdi Özkan ve Ataklı «İstifa etsin de, hesaplaşalım...» demekte, Tansel «Benim dokunulmazlığım yok, onlar istifa etsinler» diyerek ötekilere yol göstermekte, İnönü olaylara adı karışınca «Türk Silâhlı Kuvvetlerinin iç meselelerinin polemik konusu yapılmasını doğru bulmam...» demekte, Demirel de sıkışınca «Silâhlı Kuvvetleri politika içine çekme gayreti boşuna...» yargısına varmaktadır.

Ancak, çeken kim, çektiren kim, onu söylememektedir.

Kapalı kapılar ardında, herkesten gizli geçen olaylar var Türkiye'de... Bunu bir kaç kişi biliyor, dışarıya sızmıyor. Sonra aralarında ne geçiyorsa geçiyor, bir açılma oluyor, döküyorlar ortaya. Sonra da feryadı basıyorlar:

«Orduyu politikaya çekmek istiyorlar!»

Fuzuli'nin bir beyti vardır:

«Hem yakarsın ateş-i suz u dilinle alemi
Hem dersin ki ser-i kûyumda feryat olmasın...»

Yakan da, feryat eden de kendileri...

Triumvira, Bayar ve Dreyfüs Dâvas

BAYAR'a yakın çevreler son günlerde kendisinin Bahadır Dülger tarafından çevrilen *"Dreyfüs Dâvası"* adlı kitaba merak saldığını, onu okuduğunu, notlar aldığını söylemektedirler. Bayar, kendisini ziyaret edenlere bu kitaptan söz etmekte ve okumalarını salık vermektedir. Bayar bir yakınına demiştir ki:

"Bizim dâvamız da Dreyfüs'e benzemektedir. Bugün Meclis'te bulunan arkadaşlarımızın içinde yürekli bir kimse yok mudur ki, olayları Dreyfüs Dâvası gibi ortaya koysun ve hakkımızı arasın... Adaleti âlet ederek bizi içeri attılar, tababeti vasıta ederek bizi dışarı çıkardılar. Hapishanede hergün jimnastik yapacak kadar güçlü olanlar bile, tababet âlet edilerek dışarı çıkmışlardır. Biz, hakkımızın aranmasını istiyoruz. Tababet bahane edilerek dışarı çıkmak istemiyoruz. Su İşleri Müdürümüzün (Demirel'in) anlamadığı bu..."

Demirel'in getirmekte olduğu kanunların amacı, 27 Mayıs anayasasının restorasyonu, anayasanın önsözünün bir tek kanunla, *"Temel Hak ve Hürriyetleri Koruma Kanunu"* ile tasfiyesidir. Bayar'ın telkiniyle, Demirel ve çevresi, cumhuriyet tarihimizde geçen olaylardan da yararlanmak istemektedir. Özellikle İsmet Paşa'nın Kadro Mecmuası'na yazdığı önsöz hatırlatılmaktadır. O zamanlar, Kadro'cuların tasfiyesi için de Bayar çalışmış, Kadro yayınları ile komünist yayınları incelettirmiş, Siirt Milletvekili Mahmut Bey'e bazı dokümanlar verilerek aleyhte yayınlar yaptırılmıştı. Hedef de, zamanın Başbakanı İsmet Paşa idi. Bugün Bayar, yakınlarına bu olayları örnek göstermektedir.

Bugün de temel hak ve hürriyetlerin korunması adı altında çıkarılacak kanun için TİP'in yaptığı konuşmalarla yurt dışında yapılan konuşmalar karşılaştırılmakta, komünizm tehlikesinin böylece ispatlanmasına çalışılmaktadır.

■ *"Siz engel olursanız, Sekizler ile birleşir bu kanunu çıkarırım"*

Öte yandan, Demirel'in parti içindeki muhaliflerine *"Siz bu kanunun çıkmasına engel olursanız, CHP'deki Sek*
sağcılarla birleşir, k
çıkarırım..." dediği
tedir. Gerçekten de,
içindeki Sekizler'e
kanadın, Demirel il
kurduğu, bu kanunun
sı için Demirel'i teş
siyasi kulislerde bel
dir. Hattâ Orhan Öz
mirel ilişkisinden sö
tedir.

Gaza yapılacak za
dırılması sırasında
muhaliflerinin oyu i
lefetin oyu birleşmiş,
bi reddolunmuştur.
bir oy birleşmesi,
gözünü korkutmuştur
herhangi bir iktida
tehlikesine karşı, me
halif partilerdeki sa
uyanık tutmak ve b
çevresinde birleştirme
dadır. Bunun için de "
maskesi altında komü
ganına sarılmaktadır.
nizm tehlikesi daima
mektedir. Sunay'ın
destekleyici ve iktida
linde bir demeç verme
cılar Cuntası konusu
ya atılması, bu endişe
tileridir. Kanun getir
listen geçirilinceye k
gibi gösterilere devam
ği anlaşılmaktadır.

■ *Cumhurb*
nın son de
"Triumvira"
lentisini doğ

Cumhurbaşkanı'nın
meci ise, özellikle Tİ
lerinde *"Sunay'ın M*
partiler yelpazesinin u

İnönü'nün Dertleri

19 Şubat 1967 tarihli JEUNE AFRIQUE Dergisi'nden:

«Türkiye'nin eski cumhurbaşkanı ve Cumhuriyet Halk Partisi Lideri İsmet İnönü ocak ayında üç hastalığa yakalandı: Grip, Feyzioğlu ve Cemal Tural... Bugüne kadar sadece gripten kurtulabildi. Öteki iki hastalık için İsmet İnönü henüz uygun reçete bulmuş değil: Feyzioğlu, her çeşit sola açılış'tan korkan parlak bir profesör, İnönü'nün parti içindeki büyük rakibinin adıdır. Tural'a gelince; o, Genelkurmay Başkanı'dır. Bu muktedire bir halef aranmaktadır.

Bayar Dreyfüs Dâvası'nı okuyor

rına kulak vermeyi dahi külfet sayacak kadar Demirel rotasına dönük bulunduğu, siyaset kulislerinde sık sık sözü edilen Tural - Sunay - Demirel Triumvirası'nı doğrulayacak yeni ve dikkati çekici davranışlara doğru yöneldiği" biçiminde yorumlanmaktadır. Sunay'ın Milliyet Gazetesi'ne verdiği demeçte, Tural emirnamesini olağan sayması, Demirel'in getirmekte olduğu terör tedbirlerini benimser bir ifade kullanması, hattâ başkanlığını ettiği Güvenlik Kurulu'nda böyle kararlar alındığına işaret etmesi, söylentileri pekleştirmektedir. En son gösteri de, Irak Cumhurbaşkanı Abdurrahman Ârif'e verilen ziyafette oturuş biçimidir. Sunay'ın sağında Demirel, onun sağında Tural yer almıştır. Bu da, üçlü ittifakın bir belirtisi ve muhalefeti bir uyarma olarak yorumlanmaktadır.

Yüksek yerlerde düzenlenen, kotarılan işler yavaş yavaş ortaya konulmaktadır.

Bu hava içinde partilerin durumuna gelince, TİP Grupu Meclis içinde, eldeki imkânlar oranında 1967 bütçesinin eleştirisini ciddiyetle yapmakta ve olayların gelişmesini sükûnetle izlemektedir. AP'den gelen saldırılar, İşçi Partisi sözcüleri üzerinde sinirlilik doğurmamaktadır. Tersine, olgunluk içinde gerekli cevaplar verilmektedir.

Esasen, bütçe tartışmaları da, AP ile TİP arasında geçmekte, öteki partiler bu diyaloga seyirci kalmaktadır. CHP silinmiş, öteki partiler ise kişisel tartışmalarla vakit geçirmektedir. CKMP'nin grup olarak konuşma imkânı bulunmadığından o da *"basın toplantıları"*ndan yararlanmakta, ancak olumlu bir çıkış yapmamaktadır.

■ *Demirel ile eski D.P.'liler arasında neler oluyor?*

Demirel ile eski Demokratlar arasında bir süreden beri bir kopma mevcuttur. Eski Demokratlar, kendilerine iktidar tarafından verilen işlerden çok *"itibar tamiri"* istemektedirler. Son aftan sonra, eski kodamanlar, Demirel'den siyasi haklarının iadesini veya büyükelçilik, valilik gibi görevler verilmesini istemişlerdir. Demirel ise bugünkü siyasi konjonktür içinde bu istekleri karşılayabilecek güçte değildir. İşte bundan ötürüdür ki, bir fırsatını bularak Demirel, DP iktidarının on yıllık icraatını Meclis'te savunmak zorunluluğunu duymuş ve bir ilişki kurmak istemiştir. Fakat bu davranışı tepkilere yol açmış, Demirel'i eski Demokratlarla birleştirirken, yararlandığı bazı güçlerle arasını açmıştır.

Demirel, dengeyi sağlamak için çok ince bir çizgi üzerinde hareket etmekte ve şimdilik desteğini Triumvira'da bulmaktadır.

Burjuvaların aşşağılık oyunları

Çetin Altan

Türkiye'deki egemen burjuva sınıfı - yani gerçekte komprador sınıfı - meseleleri açıkça ortaya koymaktan kaçınmakta ve boyuna yuvarlak lâflarla, tarifini yapmadığı suçlamalara sığınmaktadır...

Bu yuvarlak suçlamalardan biri de «aşırı sol» deyimidir?

Aşırı soldan kasdedilen nedir? Bir aydın dürüstlüğü içinde bunu şimdiye kadar söyleyen çıkmamıştır... Aşırı sol, işçilerle köylülerin kendilerini sömüren burjuva sınıfına karşı ihtilâlini hazırlamak anlamında mı kullanılmaktadır? Yoksa kapitalizme karşı çıkmak ve parlamentoda kapitalist tutumu tenkit etmek mi aşırı sol sayılmaktadır? Veya burjuva sınıfına karşı emekçi halk sınıfının da devlet yönetimine ağırlığını koyarak denge kurmasını istemek mi aşırı sol olarak görülmektedir?

Burjuvalar bunu belirtmemekte ve işlerine gelmeyen her şeyi aşırı sol çuvalının içine tıkmaya kalkmaktadırlar... Bu ancak burjuvaların sahtesine has bir fikir namussuzluğudur...

Kaldı ki Türkiye'nin bugünkü meselesi aşırı sol olmak yahut olmamakta değildir...

Türkiye'nin bugünkü meselesi Türkiye'nin kapitalist bir yoldan mı, yoksa kapitalist olmayan bir yoldan mı kalkınabileceği meselesidir...

Bu da demagoji, uydurma ve suçlama ötesinde çırılçıplak bilimsel bir konudur...

Yeryüzünde hiç bir gerçek iktisatçı Türkiye gibi geri ve açık pazar haline gelmiş bir ülkenin kapitalist yoldan kalkınabileceğini kabul etmez.

Yani bir yandan halk emilecek ve bir yandan devlet eliyle küçük bir azınlık zengin edilecek. Sonra bu zenginleştirilmiş küçük azınlık yatırımlarla iş alanları açarak Türkiye'yi kalkındıracak. Üstelik bu arada dış krediler, yabancı sermaye yardımlarıyla halktan emilen emeğin bir kısmı da kapitalist ülkelere kalkınmanın kefareti olarak ödenecek...

Bu metodla geri bir ülkenin kalkınmasına imkân yoktur. Türkiye bu yolu yüz elli yıldan beri denemektedir. Ve bu yüzden de gitgide dünyanın en geri ülkelerinden biri durumuna düşmüştür...

Bunun artık tartışmasını dahi yapmak caiz değildir...

Burjuvalar ise bunu kabul etmeye asla yanaşmamaktadırlar... Türkiye'nin kapitalist bir yoldan kalkınmayacağı gerçeğini söyleyen herkese aşırı sol damgasını vurup, onu susturmaya çalışmaktadırlar... Ve bu çatışmaya politik bir nitelik vermek istemektedirler...

Durum ayna gibi açıktır.

Türkiye kapitalist bir yoldan kalkınamaz.

Bu bilimsel gerçeği burjuva olsun olmasın herkes kabul etmek zorundadır. Türkiye'de...

Bu kabul edilmedikçe Türkiye belâdan belâya sürüklenecek, burjuvalar dahi kendilerini bu belâ kasırgasından kurtaramayacaklardır.

Bizim artık asıl konumuz kapitalist olmayan yolun şemasını çizmek olmalıdır.

Ne çare ki bu çeşit doğrular, sınıflar arası kuvvet dengesi sağlanmadıkça burjuvalar tarafından sadece mantık ağırlığıyla kabul edilmemektedir. Bu yüzden de Türkiye'de burjuva sınıfı mantık ve bilim dışına düşmekte, açığını zor kullanarak kapatmaya ve gücü yettiği sürece suyu tersine akıtmaya uğraşmaktadır... Bu uğraşının sonu yoktur. Bunu burjuvalar da bilmektedir. Ama bir gün, bir gündür diye düşünmektedirler... Her kazanılmak istenen günün daha büyük ve ağır kayıpları hazırladığını görmezlikten gelmektedirler...

Pek kısa bir zaman içinde suyu tersine akıtma çabaları da tükenecek, aşılmaz duvarlarla karşı karşıya gelecekler ve bugün hem mantıki, hem bilimsel olduğu halde kabulünü reddettikleri gerçeklerin önünde tabiatı eşya icabı mağlup olacaklardır.

Türkiye kapitalist yoldan kalkınamaz.

Burjuvalar bunu mantık ve bilim gereği olarak değil, ancak emekçi sınıfının ayanması karşısında boyun bükerek kabul etmek durumundadırlar. Sınıfsal yapıları kendilerini buna zorlamaktadır. O nokta gelinceye kadar bu gerçeğe vargüçleriyle karşı çıkacaklardır...

Onun için Türkiye'nin kurtulmasının ve kalkınmasının tek sigortası emekçi halkın uyanıp bilinçleşmesidir. Bunun da en kestirme yolu demokratik ortam içindeki mücadeledir.

Bu yüzdendir ki burjuva kompradorları ile başlarındaki Amerika demokratik ortamı bozmak istemektedirler.

Böyle bir davranış önünde ise Anayasa'ya ve demokrasiye bağlı bütün güçlerin birleşmesi ve direnmesi en tabii hak ve en vazgeçilmez milli bir görev olmaktadır...

TERTİP

■ *Çetin Altan'a karşı hazırlanan tertiple ilgili yeni bir ip ucunu açıklıyoruz*

BİR süre önce devrimci yazarlara karşı hazırlanan tertibi açığa vurmuş ve arkadaşımız Çetin Altan hakkında *"Sosyalist Kompradorlar - I - Çetin Altan"* ismiyle yayınlanan 36 sayfalık bir küfürnamenin nasıl dağıtıldığını ortaya koyarak bu broşürü yazan, basan ve dağıtanlar hakkında savcıların harekete geçmesini istemiştik. Ne yazık ki, 15 yaşındaki çocukların tahrir görevlerinde komünizm propagandası arayan savcıların, bir yazarın şeref ve haysiyetine dil uzatan ve mevcut kanunlara aykırı şekilde basılıp dağıtılan bu küfürname karşısında kılları kıpırdamamış, müfteriler başıboş bırakılmıştır.

Bilindiği gibi, küfürnamenin kapağında yazarın isminin *"Bahattin Korucu"* olduğu, İstanbul'da, 1966 yılında, Çınar Matbaası'nda basıldığı belirtiliyordu. Ancak Çınar Matbaası sahipleri, gerek dergimize, gerekse Cumhuriyet Savcılığı'na yaptıkları müracaatta kendi matbaalarında böyle bir broşür basılmadığını, kendilerinin de bir tertiple karşı karşıya bulunduklarını bildirmişlerdi.

Bu defa, Bugün Gazetesi'nin 24 Şubat 1967 tarihli nüshasında yayınlanan bir fotokopi ile elimize yeni bir ipucu geçmiş bulunmaktadır. Çetin Altan hakkındaki broşürü tefrika edeceğini ilân eden Bugün Gazetesi'nin yayınladığı fotokopide broşürün basıldığı yer olarak İstanbul Fatih Matbaası, baskı yılı olarak da 1967 yılı gösterilmektedir. Anlaşılıyor ki, tertipçiler bu broşürden onbinlerce dağıtmakla yetinmemiş, ikinci baskı yapmak zorunluğunu duymuşlardır. Ancak ikinci baskıyı bu defa Fatih Matbaası'nda yaptırmışlardır.

Fatih Matbaası, Cağaloğlu'ndadır ve Ömer Özpala ile Hilmi adındaki ortağına aittir. Broşür bu matbaada basıldıktan sonra Sadrettin Unutulmaz mücellithanesinde ciltlenmiştir. Elimizde bu konuda inkâr kabul etmez deliller mevcuttur.

Çetin Altan'ın avukatı Müşür

→

Kaya Canpolat, broşürü tefrika eden Bugün Gazetesi sorumlularını mahkemeye vermiştir.

Savcıları tekrar uyarıyoruz: Baştan aşağı suç dolu broşürün basıldığı yer ve basanlar bellidir. Her şeyden önce savcılığın, Türk milletini temsil eden bir milletvekiline karşı isnad ve iftirada bulunanları tesbit etmek için harekete geçmesi gerekir.

Kaldı ki, ilk baskıda basım yeri olarak gösterilen Çınar Matbaası, bu broşürü basmadığını bildirmiştir. 5681 sayılı Matbaalar Kanunu'nun 4. ve 5680 sayılı Basın Kanunu'nun 2. maddesi gereğince, baskı yerinin doğru olarak bildirilmemesi bir kamu suçudur. Suçluyu bulup meydana çıkartmak da savcıların görevidir.

Tekrar soruyoruz: Savcılar uyuyor mu?

İŞÇİ

■ Türk İş'in tertiplerine rağmen DİSK'e yeni katılmalar oluyor

İşçi sınıfını gerçekten temsil etmek, emperyalizme ve her çeşit sömürücülüğe karşı koymak üzere kurulan Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na karşı, çıkarcı çevreler ve onlarla aynı paralele düşen Türk İş Konfederasyonu derhal tertiplere girişmişlerdir.

KEMAL TÜRKLER
(Disk gelişiyor)

Komünistlik suçlamalarıyla halkoyunda DİSK aleyhinde hava yaratmağa çalışan Türk İş yöneticilerinden İsmail Topkar, geçen pazar günü Adapazarı Maden İş toplantısında yaptığı tahrikler fiyasko ile sonuçlanınca, aynı gün İzmir'de Kocaeli sendikalarının ortak toplantısına gitmekten ve sendikacılara hesap vermekten kaçmıştır. Bunun üzerine Kocaeli'ndeki Selülöz İş, Boru İş, Basın İş, As. İş, Lastik İş, Yapı İş, Belediye İşçileri, Genel İş, Kimya İş ve Maden İş sendikaları ortak bir bildiri yayınlayarak İsmail Topkar'ı İSTENMEYEN ADAM, Kocaeli'ni de Türk İş için YASAK BÖLGE ilân etmişlerdir.

Öte yandan, Türk İş'in tertiplerine rağmen DİSK'e yeni iltihaklar olmaktadır. Geçtiğimiz hafta Bank İş Sendikası DİSK'e bağlanmak üzere müracat etmiştir. Turizm İş Sendikası 5 Mart'ta DİSK'e katılmak üzere kongre yapacaktır. Gölcük Askeri İşyerleri Sendikası ile NATO işçilerini temsil eden Tünatos Sendikası da DİSK'e katılmak için karar almışlardır.

Mısır Püskülü

Padişah: «Tütün içmek yasak... İçenin boynu vurulsun...» diye ferman buyurmuş.
Tütüne alışkın tiryaki, ferman dinler mi?
Gene içerlermiş.
Kadı da boyunlarını vururmuş.
Onlar içerler, kadı vurur.
Bakmışlar ki, baş vurmakla olmayacak...
Kadıların hatırına mısır püskülü gelmiş.
Karşılarına çıkarlarmış:
«— Ne içtin?»
«— Tütün...»
«— Tütün değil...»
«— Ya ne?»
«— Mısır püskülü....»
«— Mısır püskülü içtim...»
Bağışlarlarmış.
Herkes tütün içmiş ama, adı mısır püskülü olmuş.
Temel hak ve hürriyetlerin korunması kanunu gelirken bu hikâyeyi anlatıyorlar başkentte.

ADALET

■ Atatürk'ün Bursa nutkunu yayan genç beraat etti

Bir süre önce Atatürk'ün Bursa Nutku'nu yayınladığı için Bornova Savcısı Osman Kırkyaşaroğlu tarafından mahkemeye verilen Ege Üniversitesi Fikir Kulübü Başkanı Ahmet Çelikkol, Bornova Asliye Mahkemesi'nde geçen cumartesi günü beraat ettirilmiştir.

Yargıç Abdullah Sünetçioğlu'nun âdil kararı, adalet tarihine parlak bir sayfa olarak geçecektir. Buna karşılık, dâvanın duruşmasında Savcı Osman Kırkyaşaroğlu'nun zapta geçen mütalâaları da, herhalde Atatürk kuşağı için bir ibret vesikası teşkil edecektir. Kırkyaşaroğlu'nun mütalâasında aynen şöyle denilmektedir:

"Mütalâaya ilişkin Gerçekler Postası adlı aylık gazetenin ikinci sahifesinde çerçeveye alınan uydurma Bursa Nutku üzerinde Ata'nın resmi bakış istikametinde aynı çerçeve içinde mânalı bir tablo. Bu tablo tetkik edildiğinde hayali Bursa Nutku'nda kastedilen mâna ve maksatla birlikte Büyük Atatürk'ü tahkir ve tezyif edici mahiyette olduğu görülmektedir. Bu tablodaki resim, bütünüyle bir isyanı ve ihtilâli canlandırarak Bursa Nutku'ndaki sözleri resimle açıklamaktadır. Bu resim tetkik edildiğinde, ortada maskeli bir ihtilâlci bayrağı çekmiş, kolları orağa benzeterek açmış, baştan itibaren çizilmiş iki çizgi ile uzunca bir sap sivri uçlu, çekice benzer bir şeye saplanmış durumdadır. Arka planda, ellerinde taş, sopa, ihtilâle katılan insanlar. İhtilâl bayraklarının önünde garip ve korkak bakışlı subay elbiseli, başı miğferli bir asker sindirilmiş acaip bir psikoz içindedir. Miğferde ise MP Amerikan Askeri Polisi rumuzu vardır. Bursa Nutku yazısının üzerinde portresi bulunan büyük Atatürk bu ihtilâl hareketine seyirci kalmaktadır."

Yargıç, bu mütalâalara itibar etmemiş, Atatürk'ün nutkunun gerçek olduğunu tesbit ederek beraat kararı vermiştir.

EĞİTİM

■ Öğretmenlerin özel mektupları da postada açılıyor

İstanbul'da İlköğretim müfettişi iken Orhan Dengiz tarafından Elazığ'a sürülen Şerif Tekben'in, arkadaşı Hurrem Arman'a yazdığı mektup emniyet tarafından postada açılarak okunmuştur. Polisin cür'eti bu kadarla da kalmamış, mektubun fotokopisi Bâbıâli'de Sabah Gazetesi'nde yayınlanmıştır. Daha da korkunç olan husus, yayınlanan mektubun, Meclis'te Millî Eğitim Bakanı tarafından okunmasıdır.

Şerif Tekben'in dediği gibi, *"Bu fiil, AP'nin, anayasamızın 17. maddesi ile güvenlik altına alınmış bulunan haberleşme hürriyetini bayağı bir şekilde ihlal ettiğinin yeni bir örneğidir."*

Öte yandan, öğretmen kıyımı üzerine MBG'nin verdiği genel görüşme önergesinin görüşülmesi sırasında AP'nin öğretmenlere karşı düşmanlığı bir kere daha tescil edilmiştir. Fethi Tevetoğlu AP, öğretmenlerin çoğunluğunu komünistlikle suçlamıştır. Ancak, bir zamanlar Amerikan vatandaşlığına geçmek istediği ve CIA hesabına çalıştığı ileri sürülen Tevetoğlu'nun öğretmen kitlesi karşısına çıkartılması, AP için büyük şanssızlık olmuş, silâh geri tepmiştir.

Laik Eğitim Üstüne

YÜRÜRLÜKTEKİ Anayasamızın ikinci maddesine göre «Türkiye Cumhuriyeti laik ve sosyal bir hukuk devletidir.» Aynı Anayasanın yirmibirinci maddesinde de şu hüküm vardır: «Çağdaş bilim ve eğitim esaslarına aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılamaz..»

Birbirini tamamlayan bu iki maddeyi içine alan Anayasa, 27 Mayıs'tan sonra halkoyundan geçerek kabul edilmiştir ve yürürlüktedir. Bu duruma göre laik devlet sayılırız. Çağımızda uygulanan bilimsel eğitim esaslarının dışına çıkmadan yurt çocuklarını eğitmek zorunda olduğumuzu da Anayasa saptamıştır. Bunların uygulanmasını bizden istemektedir. Biz kimiz? Senato, Millet Meclisi, hükûmet, tüm devlet örgütü...

Şeriatın kestiği parmak acımaz diyen Türk Ulusu, yasaların isterlerine de aynı inançla uymuştur, uymaktadır. Yasaların ne yazdığını bilmemek kişileri kurtaramaz da. Halkımız bunu bilmektedir. Yalnız halkımız mı, halkı yönetenler, onu daha iyi yönetmek, işlerini daha bir düzen koymak, çağdaş uygarlık düzeyine çıkarmak görevini yüklenerek Meclisleri dolduran saylavlar daha iyi bilir bunu. Bilmek ne söz, yasa koyuculuk ve o yasaların tam uygulanması görevini de omuzlarına yüklenmişlerdir.

Eski ve yeni Anayasa'da yeri olan laiklik, Atatürkçülüğün ana öğelerinden biridir. Devletin din işlerine karışmamasının gerekliliğini duyurur. Laiklik ilkesini benimsemiş devletler din işleriyle uğraşmazlar. Dinsel eğitim yapan okullar açamazlar. Devlete karşın din okulu, din kursu açanlar olursa onları da önlemekle yükümlüdürler.

Laik eğitime gelince; laik eğitim ilkelerinin uygulandığı okulların programlarında din dersine yer verilmez. Böyle bir okul, çocukların ve velilerin din ve mezhep ayrılıklarından gelme etkilerine çalışmalarında yer vermez. Fransız Devriminden beri insanlığın laik okula kavuşması için savaşılmaktadır. Bu savaş, varolmak ve insanlık tarihinde iz bırakmak isteyen toplumlarda zaferle sonuçlanmıştır. O toplumlara kurtuluşu getirmiştir. Hangi toplum hâlâ kurtulamamışsa, karanlıklarda kalışının nedeni bu zaferi kazanamayışıdır. Bu gibi toplumları yönetenler, küçük çıkarları uğruna ve dünyanın gidişini izlemek gereğini duymayarak, toplumlarına büyük kötülükler ediyorlar.

Yeni Anayasa'da olsun, eskisinde olsun laiklik ilkesi vardır. Buna karşın, bu ilkeler ne devleti yönetenlerce ne de hükümeti yürütenlerce umursanmaktadır. Bu ilkelerin karşıtları neyse onlar uygulanmaktaykan, laik okulu ve laik okul kavramını savunan aydınlara, eğitkenlere pek rastlamıyoruz. Herkes kendi kabuğuna çekilmiş ve gelecekten umudu kesmiş bir durumda gününü gün etmeye bakmaktadır. Laikliği benimsediğimiz ve devlet okullarında uygulamayı kabul ettiğimiz halde, bugün bu ilkeyi çiğnemekteyiz. Örneğin, ilk ve orta okullarda din dersleri okutulmaktadır. Okutulan derslerin de dinle pek ilgisi yoktur. Güvercin hikâyesi, göç hikâyesi diye sürüp gitmektedir. Bu oy toplama ortamını yaratma ve elden bırakmama çabalarının sonucudur. Orta ve yüksek dereceli din okullarını da düzinelerle açmış bulunuyoruz. Oralardan da devrimlere ve her yeniliğe karşı küme küme insan çıkmaktadır. Okullarda mezhep kavgaları, fakültelerde mescitler, mescitleri ihya eden ve oruç tutmayan öğrencilere yemek vermeyen okul müdürleri, kısa kollu giyinen bayan öğretmenlerine kafir diyerek saldıran İmam-Hatip öğrencileri... alıp yürümüştür.

Bütün bunları bağrına basan Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanları da, bu okullara ihtiyaç olduğunu, milletin ölüsünün yıkanması gerektiğini haykırmaktadırlar. Bunlar ölü yıkayıcı yetiştirmeye mi yoksa milletin uyanması, dirilmesi için mi oraya gelmektedirler, anlaşılamayan bu. Daha da var anlaşılmayan şeyler: Atatürk'ün en çok önem verdiği ve çağdaş uygarlık düzeyine çıkışın baş öğesi saydığı laiklik nerede? Hem de Anayasaya karşın? Ne zaman dolacak bu toplumun çilesi? Atatürkçü gençlere kaç, yobaza tut diyen politika yobazının sakal okşamaları bitmeyecek mi?

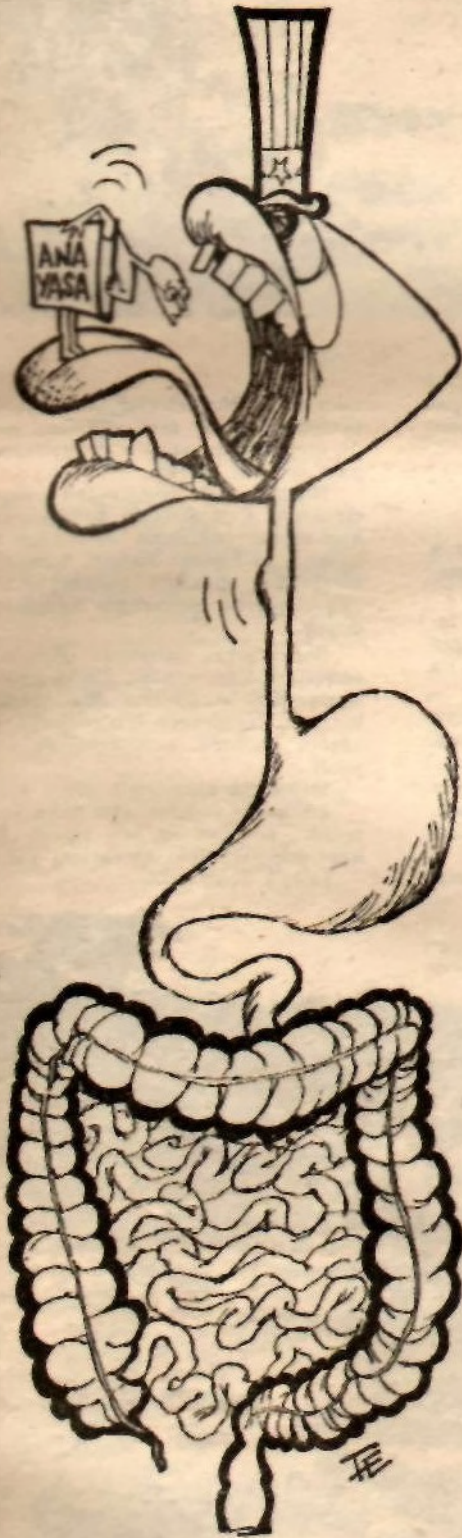
Gençler gerçeklere dosdoğru bakmalı, yobazın ve yobaz anlayışın karşısında yer almalıdır...

MAHMUT MAKAL

TEMELDEKİ MESELE

FETHİ NACİ

Ferruh Doğan

İÇ POLİTİKA

BÜTÇE müzakereleri, Adalet Partisi'nin mart ayında bütün gücünü **«Temel Hak ve Hürriyetleri Koruma Kanunu»** nu çıkarmak için harcayacağını göstermiştir.

27 Mayıs'tan sonra, 27 Mayıs devrimine karşı saldırıları önlemek için, **«bazı çevreler istiyor»** denerek Tedbirler Kanunu çıkarılmıştı. Şimdi de, 27 Mayıs'ı, 27 Mayıs'ın getirdiklerini savunanlara karşı, gene **«bazı çevreler istiyor»** havası yaratılarak Koruma Kanunu çıkarılmak isteniyor. Oldukça kısa bir süre içinde hazin bir gelişme! Hazin, fakat kaçınılmaz bir gelişme.

Demirel'in ısrarla işlediği tema şudur: Demokrasi ancak özel sektörle mümkündür; özel sektöre karşı çıkan ve kapitalist olmayan bir kalkınma yolunu savunan, kitlelerde yavaş yavaş bir sınıf bilinci uyandırmağa başlayan Türkiye İşçi Partisi'nin görüşleri demokrasiyle bağdaştırılamaz, demokrasinin terazisi bu kadar sıkleti (altı partiyi) çekemez. Kısaca, demokrasi, ancak kapitalizmle mümkündür.

Türkiye gibi az gelişmiş bir ülkede iktidara Menderes de gelince böyle konuşmuştur, Demirel de gelince böyle konuşmaktadır. Bunun için, özgürlükler adına özgürlükleri kısıtlama politikası, bir Menderes ya da bir Demirel meselesi, bir DP ya da bir AP meselesi değildir. Temeldeki mesele, Türkiye'de demokrasi ile kapitalizmin birlikte var olup olamayacağı meselesidir.

BATIDA demokrasi, kapitalizmin gelişmesinin özel tarihi şartları içinde doğmuştur. Yalnız kendi emekçilerinin değil, Asyalı, Afrikalı, Güney Amerikalı yüz milyonlarca insanın alın teri ve kanı yatar batı demokrasisinin temelinde. Kapitalizm, demokratik rejim gibi bir lükse, dünyanın en büyük kısmını en ağır sömürge şartları içinde tutarak katlanabilmiştir.

H. Laski'nin dediği gibi, **«Bir siyasi demokrasinin sağlamlığı genişleme yolundaki bir ekonomiyi zorunlu kılar.»** Çünkü refah imkânlarının ortadan kalkışı, kitlelerin isteklerini yerine getirmek imkânlarını da ortadan kaldırır; kârından fedakârlık etmeye yanaşmayan kapitalist sınıfı ücretleri düşürmeye, emekçilerin hayat seviyesini düşürmeye iter. Sonunda, belli istekleri karşılamak yoluyla sosyal sınıflar ve tabakalar arasında bir denge sağlama imkânları ortadan kalkar; sosyal sınıfların ve tabakaların muhalefetine rıza göstermeyi mümkün kılan esneklik ortadan kalkar. O zaman demokratik rejim, fazla **«pahalı»** gelmeye başlar hakim sınıflara; baskı ve şiddet yolu, tek çıkar yol olarak görünmeye başlar.

Nitekim Birinci Dünya Savaşı, kapitalizmin genel buhranı dönemini başlatınca, bunu burjuva demokrasisinin de buhranı izlemiştir. 1921 buhranının ardından İtalyan faşizminin doğuşu gelmiştir. 1929'dan sonraki büyük buhranların da Alman faşizmini nasıl etkilediği bilinen bir gerçektir.

Batıda, ancak kapitalizmin gelişmesi için elverişli çok özel, belirli bir tarihi dönemde kapitalizm ve demokrasi birlikte var olabilmiştir. Ve on dokuzuncu yüzyıldaki demokrasi-kapitalizm evliliği, yirminci yüzyılda boşanmayla sonuçlanmıştır. Yirminci yüzyılda demokrasinin ancak sosyalizm içinde gerçekleşeceği anlaşılmış ve bunun savaşı başlamıştır.

BÜSBÜTÜN değişik şartlar içindeki Türkiye'de kapitalizmle demokrasinin uzlaşma imkânı yoktur. Nitekim birtakım iş çevreleri, geçen yıllarda yayınladıkları broşürlerle, demokrasiye karşı olduklarını, faşist bir yönetimin özlemini çektiklerini açıkça belirtmekten çekinmemişlerdir.

Kapitalist yoldan kalkınmasına imkân olmadığı halde Türkiye'yi kapitalist yola itmek, ister istemez, kısa sürede, özgürlükleri kısıtlayıcı faşist eğilimlerin ortaya çıkmasına yol açmaktadır.

Türkiye kapitalist yoldan kalkınabilirdi: Eğer, kapitalist devrimin temel şartı olan sermaye birikimini sağlayacak sömürgelere sahip olsaydı; eğer içerde işçiler sendikalarda örgütlenmemiş ve ekonomik mücadeleye girişmemiş olsalardı; eğer küçük işletmelerden dev müesseselere dereceli bir geçiş için uluslararası şartlar elverişli olsaydı; eğer batıdaki gibi milli gelirin kişi başına yılda yüzde 2 artması yeterli olsaydı; eğer sosyalizm, soyut fikirler olmaktan çıkıp yaşayan bir gerçek olmasaydı!..

BU şartlar altında, kapitalist yoldan kalkınmanın türküsünü söyleyenler hep Yunus'u hatırlatacaklardır: **«Bindim erik dalına - Anda yedim üzümü»**. Erik dalında üzüm yemenin iç imkânlarla gerçekleşemeyeceğini görenler, dış yardıma sarılacaklar, emperyalizmin yeni sömürgecilik politikasının işbirlikçileri durumuna düşeceklerdir. Bunun sonu bağımsızlığımızın kaybedilmesi ve yeraltı ve yerüstü servetlerimizin yabancılara peşkeş çekilmesidir. Ama bütün bunlar Türkiye'nin hemen çözüm bekleyen meselelerini (**sanayileşmek, işsizlere iş bulmak, dış ticaret açığını kapatmak, tarımı modernleştirmek, vb.**) çözemeyip sadece küçük bir zümreyi zenginleştireceği için kitlelerin hoşnutsuzluğu, muhalefeti gitgide artacaktır.

Bu muhalefeti dile getirip niçin bu hallere düştüğümüzü ve gerçek kalkınma yolunun ne olduğunu gösterenlere karşı baskı ve şiddet hareketlerine girişmek kapitalist yolun yolcuları için kaçınılmaz olacaktır. Menderes'in denediklerini Demirel de deneyecektir. Demirel'in kaderi budur. Çünkü Türkiye öyle bir döneme gelmiştir ki ya halktan yana olursunuz, ya halka karşı. Eskiden, halka karşı olanlar, halkı politikanın dışında tutarak işlerini yürütebiliyorlardı. Demirel'in kaygısı ve korkusu halkın uyanmağa başlamış olmasıdır. Bütçe müzakerelerinin nerdeyse bir AP - TİP çatışması halinde geçmesi, bu korkunun en açık belirtisidir.

DEMİREL'in Tural'la **«âhenk içinde»** çalıştığını İnönü söylemişti. Sayın Cumhurbaşkanı'nın Milliyet'e verdiği demeç, bu «âhenk»in çok daha geniş ölçüde olduğunu göstermektedir. Bu durumda AP, **«Temel Hak ve Hürriyetleri Koruma Kanunu»** nu kolaylıkla çıkarabilir. Ama ne kazandırır bu Demirel'e? Cevabı Marx versin: **«Hegel, bir yerde, bütün büyük tarihi olayların, tarihi kişilerin âdeta iki defa tekrar ettiğini belirtir. İlâve etmeyi unutmuş Hegel: Birincisinde trajedi olarak, ikincisinde fars (kaba komedi) olarak.»**

fakir evleri zengin mezarları

Gene başlayacaklar, dirilerimizi bitirdiler de ölülerimizi bile rahat bırakmıyorlar. «Ceride-i Küfri» ler gene veryansın edecekler. Ağza alınmadık küfürler sıralayacaklar. Eeh, ne yapalım «Ceride-i Küfri» lerin de ödevleri bu dünyada her gerçeğe küfretmek. Her gün yirmi dört saat küfür etmeseler kısmetleri kesilir, bu din, bu Allah tüccarlarının. Her neyse biz bütün bunları bırakalım. Onlar kendi işlerine baksınlar, biz de kendi işimize bakalım.. Yüzyıllardan beri şu Türkiye'yi onlar idare ediyorlar. Bu ayrıcalığı yapan onlardır. Fıkarayı perişan, çalışanı perperişan eden, kendi mezarlıklarını Cennet bahçesine çeviren, fıkaraların evlerini Cehennemden de beter eden onlardır. Biz de bu tezadı görüyoruz, yazacağız. Utanmak onlara düşer. Nasıl kudururlarsa kudursunlar, vız gelir. Ölülerine fakir fıkaranın dirisinden bin misli daha konfor sağlayanların yanına kalır mı bu dünya.

Yanımda bir inşaat mühendisi arkadaşım, önce Zincirlikuyu mezarlığına girdik. Daha önce buraya birkaç kere gelmiştim. İlkin Sait Faik'in ölümünde gelmiştim. Bizim Koca Said'i buraya gömmüşlerdi de bir hoş olmuş, yüreğim paralanmıştı. Hey Koca Sait başını kaldırsa da baksaydı kimler arasında yatıyor. Deli divane olurdu. Halbuki o halkı severdi ve halk içinde, kuru bir mezarlıkta yatmayı burada, bu mezarsaraylar arasında, zenginlerle yanyana yatmaya bin kere tercih ederdi.

Zincirlikuyu mezarlığına koskocaman, gösterişli, zafer kapıları gibi bir cümle kapısından giriliyor. Sağa sola giden asfalt yollar.. Ağaçlar, çiçekler.. Ve beyaz mermerler, beyaz mermerler, beyaz mermerler... Bütün İstanbul şehrinin yapılarında buradaki kadar mermer yok.. Türlü türlü, damar damar mermerler.. Mermerleri eli hünerli ustalar oya gibi işlemişler.. Gelin de Zincirlikuyu mezarlığını görün, insan eli ne hünerliymiş ve insan eli mermeri ne kadar güzel işliyormuş.. Belki o kadar, dediğim kadar güzel değil ama, emekli, hünerli.. İnsanın emeği, alınteri şu Zincirlikuyu mezarlığında sel gibi akmış.. İnsanın altın gibi alınteri yıllar yılı nasıl da Zincirlikuyu mezarlığına dökülmüş.. Burası Zincirlikuyu, şöyle böyle bir mezarlık değil... Zincirlikuyu bir mermerler, bir masallar şehri.. Ölülerin masallar şehri.. Gene de bu masallar şehri, ölülerin, usturuplu ölülerin, smokinli ölülerin şehrinde bir resmiyet var. Bir tatsızlık var. Halkın mezarlıkları böyle değil.. Halkın mezarlıklarında, mezar da olsalar, bir cana yakınlık var. Bunların mezarları da kendilerine, evlerine benziyor.. Soğuk soğuk.. Ölümün yüzü soğuktur, derler ya, şu Zincirlikuyu mezarlığında katmerli soğuk...

Ağaçlar, çiçekler, kuşlar.. Burada da görüyoruz ki dünyaları mamur olanların öbür dünyaları da mamur.. Şuradan bir mezarı, işlenmiş, oya gibi mezarı al... Bir tek mezarı al, götür Çeliktepe gecekondusuna on tane evi donat.. Buradan bir tek mezarı al, götür Doğu Anadolunun mağara köyü Şikeftana elli evi donat.. Tam elli evi.. Buradan bir tek mezarın mermerini al, götür beş yüz tane fakiri doyur.. Buradan bir tek mezarın mermerini al, götür beş tane çocuğu birkaç yıl okut.. Buradan bir tek... Buradan bir tek... Bir tek mezarı al, beş köyü donat.

İnşaat mühendisi, eski müteahhit arkadaşım burayı, bu Zincirlikuyu mezarlığını iyi biliyor.. Mezarlığı yaya değil, yaya başa çıkamam bu karda kıyamette, mühendis arkadaşımın arabasıyla dolaşıyoruz.

Derken büyük bir mezarın önüne geldi durdu araba..

Mühendis arkadaşım:

«İşte bu mezar bugünün parasıyla en az yarım milyon liraya çıkar.. En az diyorum.. Yoksa bir milyondan aşağı değildir..»

Mühendis arkadaşım ölçüyor, biçiyor mermerleri ayrı hesaplıyor, işçiliği ayrı toprağı ayrı hesaplıyor, hesaplıyor oğlu hesaplıyor, sonra da:

«Yanılmıyorum,» diyor, **«bir milyondan aşağı çıkmaz bu mezar..»**

Mezar, yarısı yeşil, yarısı ak mermerden yapılmış kemerli bir mezar.. Büyük, milyonlar kazanmış bir müteahhidin mezarı..

Kazanmış, haketmiş, bir milyonluk mezarda son uykusunu rahat rahat uyuyor. Allah rahmet eylesin.. Soğuk mermerler altında..

Başka bir mezara gidiyoruz. Onun da fotoğrafını çekiyoruz.

Mühendis arkadaşım diyor ki:

«Bu da eder bir yedi yüz bin lira..» Bu da kemerli, kubbeli, süslü bir mezar..

Sonra başka bir mezar.. Bu da İstanbul'un milyoner ailelerinden birisinin mezarı.. İçinde hiç ölü yok.. Buna da yüz binlerce lirayı dökmüşler..

Mühendis arkadaşımla Zincirlikuyu'yu dolaşıyor, mezarlara fiyatlar biçiyoruz.

Arkadaşım diyor ki:

«Şu mezarlıktaki mezarların dörtte birinin fiyatı yüz bin liranın üstünde. Ve beş bin liranın altında çok az mezar var burada..»

Mezarlıklar var iki, üç katlı apartıman gibi.. Mezarlıklar var, hazırlanmış tavında toprak gibi, ölüsünü bekliyor. Şu mezarlıklar, zengin mezarlıkları dünyası bir hoş dünya..

Birkaç saat dolaştıktan sonra Zincirlikuyu Cennetinden ayrılıyoruz. Birkaç mezar bakımcısı durmadan mezarlıkların üstündeki karları temizliyorlar, Mezarlığın asfaltını temizliyorlar. Birkaç bahçıvan mezarlığın ağaçlarını buduyor.

Sonra şehre dalıyoruz.. Şehrin bütün caddeleri kar içinde.. Caddeleri temizleyen yok. Arabamız düz yolda kara batıyor.. Nerdeeeee Zincirlikuyu mezarlığının konforu, nerdeeeeeeeee İstanbul şehri...

Mühendis arkadaşım diyor ki:

«Arkadaş,» diyor, **«bu daha yeni mezarlık.. Gidelim de sen bir de Edirnekapı şehitliğindeki mezarları gör.»**

Oraya çekiyoruz.

Burası Zincirlikuyu, şöyle böyle bir mezarlık değil... Zincirlikuyu bir mermerler bir masallar şehri... Ölülerin masallar şehri.. Gene de bu masallar şehri, ölülerin, usturuplu ölülerin, smokinli ölülerin şehrinde bir resmiyet var.

«SEN KONUNU YANLIŞ SEÇMİŞSİN, DİRİ MEZARLARI, ZENGİN MEZARLARI YAPACAKTIN... BAK ŞU GECEKONDULARA, BUNLARIN HİÇ BİRİSİNİN MEZARDAN FARKI YOK...»

Röportaj : YAŞAR KEMAL
Fotoğraflar : HALÛK TANSUG

Fakir evlerinin yüzde ellisi su içindedir. Rüzgâr bir yandan girip öbür yandan çıkar.

Edirnekapı Şehitliğinde sokaklar, caddeler var. Sokakların, caddelerin de adları var. Edirnekapı şehitliği çok çok modern bir şehir gibi. Burası da çok bakımlı. Yollar, yani caddeler, sokaklar, kaymak gibi asfalt. Otomobille dolaşıyoruz ölüler şehrini.. Şöyle büyük, saray gibi mezarların fotoğraflarını çekiyoruz.

Arkadaşım durmadan, gözleri faltaşı gibi açılmış fiyat biçiyor. Mezarlara fiyat biçmek de bir tuhaf ama, ne yapalım, bu bir gerçek.. Bir zengin mezarı bin gecekondu fiyatına.

«Bu mezar bugünkü fiyatla beş yüz bin lira... Bu mezar... Yüz bin... Bu mezar elli bin, bu mezar seksen bin.. Bu mezar iyi işlenmiş ama mermeri az ve adi mermerden eder on beş bin... Bu mezar! Bu mezar! Bu mezar!»

Koskocaman bir mezarın önünde duruyoruz. Bir apartıman gibi.. İstanbul ithalâtçılarından birisinin mezarı.. İçinde bir sürü mezar var ve bir tek ölü yok. Allah geçinden versin ya, bu kadar erken telâş niçin? Bu hazırlık nemene iştir ki aklım ermedi. Bizim ithalâtçı Bey de daha epeyce genç.. Doğru, ölümün genci yaşlısı olmaz ya.. Her neyse hayırlı olsun çok güzel bir mezar.. Hastır, münasiptir.. Gülegüle ölsün. Öldüğü zaman rahat rahat uyusun..

Arkadaşım bu ölüsüz mezarlığı ölçüp biçiyor. Mezarın kapladığı saha tam 240 metre kare. Büyük, zenginlerin oturdukları apartımanlardan da büyük bir mezarlık..

Bu iki yüz kırk metre karelik sahayı som ak mermerle, kaplamışlar.

«Bu kaca çıkar?» diye soruyorum.

«Bugünkü parayla, bir bir buçuk milyon liraya..»

«İnanmam», diyorum.. **«Bu olamaz. Kimse bir buçuk milyonunu buraya dökmez. Bir daha ölç biç bakalım da azıcık tenzilât yap. Okuyucuya karşı rezil olurum..»**

Mühendis arkadaşım:

«Sen yaz.» diyor, **«ben sana en ucuz tarafından söylüyorum.. Yoksa şu İstanbul mezarlıklarının değeri milyar, milyar, milyar eder. Sen yaz bunu..»**

Koca bir milletin, aç, yoksul, çıplak bir milletin servetini, alınterini İstanbul zenginleri mezarlarına dökmüşler.

Her mezarda...

Bunu Çeliktepe'de bir gecekondu sahibi söylüyor..

«Her mezarda yüz Anadolu insanının çıplaklığı.. Açlığı, yoksulluğu var. Her mezarda beş Anadolu köylüsünün yoksulluğu yatar..»

Zincirlikuyu'da bir mezar gördüm. Eski selçuk kümbetleri gibi.. Yani ev gibi.. Her yanı kapalı.. Sarıya kaçan bir mermerden. En değerli mermer.. Bu da kat kat..

Çeliktepe'de bu mezarları yapanlardan birisiyle, bir ustayla karşılaştım. Bizim Hamit Kalfa tanıştırdı.

«O büyük mezarlardan birisini yapıyorum. Evin hanımı da başımdan hiç ayrılmıyor. Şurasını şöyle yap da burasını böyle yap.. Çimentoyu sağlam döktürüyor, en küçük bir delik kalmasın diye bir dakika başımızdan ayrılmıyor. Bir gün tepemin tası attı. Bire Hanım, dedim, öyle de olsa, böyle de olsa ölüm ölümdür. Kuru toprakta da yatsan, mermer içinde de yatsan çürüyeceksin, dedim.. Hanım celâllandı, kızdı. Yoook, dedi, yoook.. Ben yılandan çiyandan korkarım.. İlle de böceklerden.. Ben ölünce beni böcekler yiyememeli.. Hiç bir böcek benim etime değememeli.. Mezar bitinceye kadar başımdan ayrılmadı.. Bir de güzelce yattı mezarın içine.. Ölçtü. Provasını yaptı. Rahat rahat evine gitti. Hep böyle yaparlar. Hep prova yaparlar. Bu zenginler hep de böcekten korkarlar. Halbuki altın tabuta girseler bile onları böcek gene bulur. Bunu bilmiyorlar. Bir mezar yaptım tam üç kat.. Mezarın içinde hava boruları da var. Dışarıdan içeriye temiz hava girsin, diye. Bir mezar yaptım birkaç yıl önce Adana'da.. İçinde elektriği bile var..»

Dedim ki:

«Ben de biliyorum o mezarı..»

Usta coşmuş durmuyordu ki...

«Bunların bazıları mezarlarına öyle meraklı ki, bir süslüyor, bir püslüyorlar ki mezarlarını, öldükten sonra her gün göreceklermiş gibi.. Bir mezar yaptım içi safi kakma mozayik.. Bazı yerleri de altın kakma..»

«Ya sizin evler?»

Usta çamur içindeki mahalleye şöyle bir elini uzattı:

«Git de gör.. Şimdi evlerin yüzde ellisi su içindedir. Rüzgâr bir yandan girip bir yandan çıkıyordur. Çoğunda odun, kömür yoktur.. Çoğunda ekmek yoktur. Suyumuz bile yoktur. Git de gör. Mezarlarımız mı?»

Hamit Kalfa. Bahri Sarı, bir de Mevlüt Usta düştük yollara.. Kar yağıyor. Gecekondu mahallelerinden geçerek, yamaçlar, tepeler aşarak gecekondu mezarlığına geldik. Evlerden çoğu tütmüyordu. Bu korkunç, ustura gibi soğukta.

Hamit Kalfa:

«Çoğunun odunu yok,» dedi.

Duvar gibi bir sırta tırmandık.,

Hamit Kalfa:

«İşte burası da bizim mezarlığımız,» dedi.

Baktım, kar altında küçük küçük tümsekler.

Hamit Kalfa:

«Bir de onların mezarlarına bak.. Onların mezarları hep büyük mezarları. Onların mezarlıklarında çok az çocuk mezarı görürsünüz. Bizim mezarlığımızsa hep çocuk mezarlarıyla doludur. İşte bu yoksulluktur.. İlâçsızlık, hastalık, bakımsızlıktır..»

Sonra Hamit Kalfa yarı alaycı bir öfkeyle elini şehrin üstüne salladı ve gecekonduların üstünde durdu:

«Yaşar arkadaş,» dedi, **«sen konunu yanlış seçmişsin, diri mezarları, zengin mezarları yapacaktın.. Bak şu gecekondulara, bunların hiç birisinin mezardan farkı yok.. Diri mezarları her birisi..»**

Ölü mezarlarına gelince:

«Burası bayırdır,» diyor Hamit Kalfa, **«biz ölülerimizi ancak elli ya da seksen santim kadar toprağın altına gömebiliriz. Daha aşağısına kazma işlemez. Ne taş, ne mermer, ne bir şey.. İki yılda mezarlarımız kaybolur gider. Bırak mezarları be Yaşar arkadaş, biz diri mezarlarına gidelim de sen belâyı, yoksulluğu orada gör..»**

«Şimdi,» diyorum Hamit Kalfa'ya, **«bir ölü olsa, bu karda kıyamette, bu bayıra nasıl tırmanır da gömersiniz? Bu mümkün mü?»**

Yüzümüz gözümüz kar içinde kalmış. Hamit Kalfa'nın yalnız gözleri ışılıyor ve o acı, alaycı gülümsemesi ile gene gülümsüyor:

«Dirisi acı, dert içinde olanların ölüsü de böyle zor gömülür işte. Mümkün.. Her şey mümkün,» diyor.

Şu duvar gibi sarp yamaca bakıyorum da, ne söyleyeyim, ben de:

«Mümkün Hamit Kalfa kardeş, insanoğlu için her şey mümkün,» diyorum

(DEVAMI VAR)

Koskocaman bir mezarın önünde duruyoruz. Bir apartıman gibi... Koca bir milletin aç, yoksul, çıplak bir milletin servetini, alınterini İstanbul zenginleri mezarlarına dökmüşler.

Mareşal Fevzi Çakmak

NAZIM HİKMET'İN AVUKATI KONUŞUYOR

MEHMED KEMAL

Bugün pazar.
Bugün beni ilk defa güneşe çıkardılar.
Ve ben ömrümde ilk defa gökyüzünün bu kadar benden uzak
bu kadar mavi
bu kadar geniş olduğuna şaşarak
kımıldanmadan durdum.

Sonra saygıyla toprağa oturdum,
dayadım sırtımı duvara.
Bu anda ne düşmek dalgalara,
bu anda ne kavga, ne hürriyet, ne karım.
Toprak, güneş ve ben...
Bahtiyarım...

Ankara Hapisanesi - 1938

MAHKEME kararlı, ne yapılsa, ne söylense Nâzım'ı mahkûm edecekler... Emir «büyük yerden» öyle verilmiş. Ama avukatlar, biz gene savunmamızı yapalım, diyorlar. Fuat Ömer, Saim Dora, Ahmet Taşpınar ve ötekiler savunmalarını yapıyorlar. Nâzım'ın avukatı Saffet Nezihi... Savcı Şerif Budak, duruşmadan sonra Saffet Nezihi'ye:

«— Siz kalın...» diyor.

«— Neden?»

«— Savunmanızda Silâhlı kuvvetlere hakaret ettiniz...»

«— Ben savunmamı yazılı olarak mahkemeye takdim ettim.»

«— Araya lâf kattınız. Bunları biz duyduk.»

«— Sizden başka duyan var mı?»

«— Var.»

«— Kimler?»

İki subay ve bir posta erinin adını sayıyor. Belli ki adam, Nâzım'dan sonra, Saffet Nezihi'ye de kıymak niyetinde. Tevkif edecekler. Önüne bir tutanak uzatıyorlar:

«— Bunu imzala!...»

«— İmzalamam!... Ben böyle bir söz söylemedim.»

İmzalarsın, imzalamam, bakıyorlar ki, olmayacak... Başka bir çare bulmak üzere içeri çekiliyorlar. Bunu fırsat bilen Saffet Nezihi de sıvışıyor oradan... Doğruca Ankara Savcısı'nın yanına gidiyor. Ankara Savcısı, o zaman, Baha Arıkan, mesele böyle böyle diye anlatıyor.

Arıkan:

«— Sen merak etme, ben hallederim...» diyor.

Askeri Mahkeme'ye telefon ediyor:

«— Tevkif etmek istediğiniz insan, hem avukat, hem bir sivil. Sizin onu tutuklamak yetkiniz dışında...»

Baha Arıkan böyle bir telefon edecek cesarette ve durumda. Ağabeysi tek parti devrinin bakanlarından biri. Kendisi de Ankara Savcılığına «mümtazen» getirilmiş.

Beraat, ama...

Saffet Nezihi, bu işi atlattık, derken, Şerif Budak düzenlediği düzmece evrakı, savcılığa aktarıyor. Tanıkların sayısını da çoğaltıyor. Ankara Birinci Ağır Ceza Mahkemesinde «Silâhlı kuvvetlere savunma sırasında hakaretten» yargılanıyor. O zaman kanunda değişiklik yapılmış, böyle suçlar tutuklu görülüyor. Ağır Ceza burasını unutmuş görünüyor ve tutuksuz yargılanıyor.

Sonunda beraat ediyor.

Fakat baskı durmuyor, Sarı Arnavut Osman adıyla ünlü bir «taharri memuru» yıllarca peşini bırakmıyor. Yazıhaneye geliyor, mahkemede bekliyor, evinin önünde duruyor. İşi gücü bu!...

«— Tabii o zamanlar şartlar böyle değildi», diyor Saffet Nezihi. «Millî Emniyet'in dışında, polis de kraldan çok kralcı kesiliyordu. Bugün kanunların uygulanmasından, görevlerin belirtilmesinden ötürü ne de olsa polis çekiniyor. Her şeye karışmıyor.»

«— Nâzım'ın avukatlığını kabul etmiş olmanız, iş hayatınızı da etkiledi mi?»

«— Etkilemez olur mu? Devletten doğru dürüst bir iş alamadığım gibi, gelip giden müşterilere de gözdağı veriyorlardı. Çevrede beni tehlikeli bir adam gibi gösteriyorlardı.»

«— Bugün?»

«— Bugün yok tabii... Ama ben avukatlığı hep böyle anlarım ve böyle anlamışımdır.»

Erişilmez şair

Ben Saffet Nezihi'yi çocukluğumdan tanırım. 34 yıldır da bu yazıhanede çalışıyor. İşylerini bırakmamış ve değiştirmemiş. Tandığımda, daha neşeli, daha genç görünürdü. Bugün durulmuş, oturmuş, üzülmüş bir hali var. Hiç bu kadar da uzun karşı karşıya gelmemiştik.

Kelimeler ağzından tek tek dökülüyor. Konuşmadan çekinir gibi... Konuşmaya üşenen bir davranışı var. Kulağı da galiba hafif işitiyor. Bazı sözlerimi bir iki defa tekrarlatıyor. Belli ki Nâzım'ı çok seviyor, bağlılığı ve hayranlığı var.

«— Aydınlık'ta ilk şiirlerini gördüğüm zaman, işte Türkçenin erkek sesi... Erişilmez ve ulaşılmaz bir şair... demiştim. Zamanla, kelimeler, Türkçe de değişti, Nazım da değişti. Savunmamda da, Türkçeyi en güzel kullanan şair mahkûm edilir mi, demiştim. Diyebilmiştim o zamanlar...»

Cıgara içmiyor. Birer ıhlamur içtik.

«— Nâzım, duruşma aralarında hep konuşmak isterdi. Konuşmaya hasretti. Çünkü, tek kişilik bir hücreye koymuşlar ve kimseyle konuşturmamışlar. Hattâ nöbetçilere konuşmayacaksınız diye sıkı sıkıya tenbih etmişler. Bunu anlatırdı bize:

— Bu iki ay çok acı çektim, çıldıracak gibi oldum... derdi.

Mahkeme karşısında, ciddi, vakur ve soyluydu. Hiç bir şeyden ve kimseden pervası yoktu. Kendisini yok yere, pisi pisine mahkûm edeceklerdi. Bunu seziyordu. Belli etmiyordu. Kendinden çok öğrencilere acıyordu. Fuat Ömer, Nâzım'ın huyunu sertliğini bildiğinden:

— Aman Nâzım Mahkemeye çatma... Sakın ol...» diyordu.

Çakmak'ın rolü

Mahkemeye tesir eden dış kuvvetler belliydi. Meseleyi Mareşal'a kadar uzatmışlardı. Mareşal bu, Nâzım'ı ne bilsin.. Eski bir Osmanlı Subayı... Millî mücadeleye dahi nice yıllar sonra katılmış. Katı bir asker. Belki olayı duyuncayadek Nâzım hakkında ön bilgisi de yoktur. Ona:

«— Komünizm orduya sızıyor...» demişler. O da:

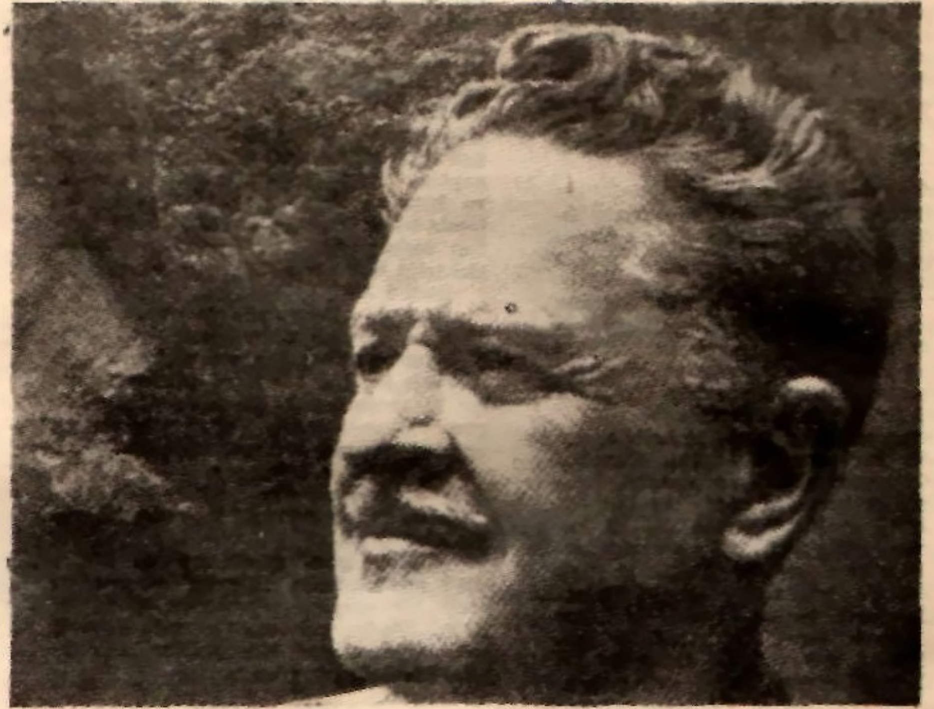
«—Aman yılanın başını ezin...» demiş.

Nâzım Hikmet adını belki o zaman duymuştur. Ondan sonra da ilgilenmiştir.

Mareşal'a ait bir anımı düşünüyorum. Mareşal Millet Partisi'nin lideri olmuştu. İstanbul'dan Ankara'ya geliyordu. Ben de gazeteciyim, Şefim:

— Git Polatlı'da kendini kaşıda ve şu soruları sor.» dedi. Atladım trene Polatlı'ya gittim. Karşıladım. Maksadım, öteki arkadaşları atlatarak bir demeç almak.

Gazeteci olduğumu söyledim. Yanındakiler, beni Mareşalla görüştürmeye söz verdiler. Bir süre sonra kompartımanına aldı. İlk defa yakından görüyordum. Boru değil, Türkiye'nin bir tek, koskoca Mareşalı.

Nazım Hikmet

«— Gel bakalım genç gazatacı...» diye iltifat etti.

Çevresindekilerin hepsi saygılıydı. O da bu saygıya alışkın bir aktöre benziyordu. Harcı alem sorular... Ben sordum, o söyledi. Bir de kendimden, şefin vermediği bir soru sorayım istiyordum.

«— Bitti mi?» dedi.

«— Bir tane daha var...»

«— Sor bakalım...»

Partiler kuruluyordu ama ekonomik

Avukat Saffet Nezihi

görüş farkı yoktu. Acaba Mareşal'ın Partisinin ekonomik görüşü neydi, onu öğrenmek istiyordum.

«— Mareşal Hazretleri», dedim. **«Partinizin ekonomik görüşü nedir, öğrenebilir miyim?»**

«— Bravo delikanlı... İyi sordun... İşte bak bu önemli» dedi. Devletçiyiz, liberaliz, karma ekonomiciyiz, - bu yeni çıktıya - sosyalistiz gibi bir şeyler söyleyecek sandım. Yaran da kulak kesildi.

«— Çok mühim bir soru sordun... Biz muhtekirlerle (karaborsacılarla) mücadele edeceğiz. Bakkalların, kasapların ihtikârına mani olacağız...» dedi.

Gülmemek için kendimi zor tuttum. Dönüşte bunu şefe anlattığım zaman:

«— Aman bunu yazmayalım, koskoca Türkiye Mareşalı gülünç olur... Halk bizi yıllarca kimler yönetmiş... diye kuşkuya düşer...» utandırmamak için yazmadıktı.

İşte Nazım'la uğraşan ve onun ile de mahkûm olmasını emreden Mareşalin zihniyeti bu idi...

Ve mahkûmiyet

Nazım'a sonunda 15 yıl ağır hapis veriyorlar. **«Askeri isyana teşvik ve vatan'a ihanetten...»** O sırada da yüzellilikleri affediyorlar, Saffet Nezihi:

«— Meclise Annesi ile birlikte bir dilekçe verdik. Vatan hainleri afedilirken, Nazım'ın mahkûm olması adalet değildir, dedik. Bu dilekçeyi Falih Rıfkı Atay'a gösterdim. Aman, dedi, bunu bir broşür gibi bastırıp milletvekillerine gönderin... Çok tesiri olur. Bastırdık ve milletvekillerine gönderdik. Hiç bir tesiri olmadı. Yüzellilikler afedildi, Nâzım'ın mahkûmiyeti devam etti.»

«— Yanınızda bu dilekçe sureti veya broşürlerden var mı?»

«— Olacaktı. Fakat sonraları dediğim gibi çok baskıya maruz kaldım. Bunları ve Nâzım'a ait dosyayı imha ettim. Belki kıyı kenardan çıkar... Belki çıkmaz... Aramam lâzım...»

«— Nâzım'a ait, belge, işaret, not, mektup, resim gibi bir şeyler....»

Gözleri daldı.

Çok acı çeken bir insan haline büründü.

«— Bilmem... dediğim gibi bir araştırayım. Belki kıyıda köşede bulurum. Bulursam size veririm.»

Hâfızasında kalanlara göre konuşuyordu. Yıllar da hafızasındakileri alıp götürmüş, kırıntıları kalmıştı.

Hâkimler ne oldu?

«— Nâzım'ı mahkûm edenler ne oldu?»

«— Duruşma Hakimi Kâzım Yaman'ı 2 Numaralı Garnizon Mahkemesine «terfian» tayin ettiler. Orasını çok istermiş. İstediği oldu. Bu Kâzım duruşma sırasında, duruşma yerinden fırlar, sanıkları döver, gene yerine oturur-muş. Günün birinde öldü. Başağrısından öldü, dediler. Başının otopsisinde bir ur çıkmış. Bu ur bulunan kimseler muvazenesiz olurlarmış. Tıbbın koyduğu teşhis bu... İşte kafasındaki koca urla yıllarca hâkimlik eden bu Kâzım, Nâzım'ı mahkûm etti. Şerif Budak yaşıyor. Emekliye ayrıldı. İhtiyar bir adam.. Şimdi sanırım Bahçelievlerde oturur. Ötekiler ne oldu bilmiyorum.»

«— Temyiz nasıl geçti?»

«— Dâvayı temyiz ettik. Dosyanın Raportörü General Kemal Erman'dı. Mahkemeye uyulması yolunda mütalâa yazdı. Mahkemede Albay Zeki Eyüpoğlu hariç, çoğunlukla tasdik gördü. Bir hukuk rezaleti olarak tarihin içine gömüldü.

«— Dosya bulunabilir mi?»

«— Bulunabilir... Harbokulu Mahkemesi evrakı arasındadır. Yetkili biri araştırırsa çıkarırlar. Bu hadise, hukuk keyfiliğidir. İlk değildir Memleketimizde çok olmuştur. Nâzım da bu kurbanlardan biridir.

«— Sonra hiç Nâzım'ı gördünüz mü?»

«— Görmedim. Nice yıllar sonra, Nâzım Kırşehir mi, Çankırı mı, bir hapisaneden sağlık durumunun bozukluğundan ötürü çıkarılmış. Ankara'dan geçmiş. Polisler gelip benden sordular. Ben de, gidin Ali Fuat Paşa'dan sorun, dedim.»

POLİSİN YENİ BİR TERTİBİ DAHA!

● *TİP'li Sıtkı Eser aleyhinde nasıl uydurma ifadeler düzenlediği Ağır Ceza Mahkemesi'nde [illegible]*

***BİR** süre önce komünizm propagandası yaptığı iddiasıyla yakalanarak adliyeye verilen TİP Merkez Haysiyet Divanı üyesi Sıtkı Eser'in geçenlerde İstanbul 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşması sırasında polisin yeni bir tertibi daha ortaya çıkmıştır. İktidarın yeni polis tedbirleri getirmeğe hazırlandığı bir sırada ortaya çıkan bu tertip, Sükan polisinin elinde bu tedbirlerin nasıl işletilebileceğini göstermesi bakımından büyük önem taşımaktadır.*

Mahkemede verilen ifadelerden anlaşıldığına göre, Sıtkı Eser bir süre önce öğle yemeği yemek üzere atölyesinden çıktığı sırada yanına bir sivil yaklaşarak "Sıtkı Bey, sizinle bir şey konuşmam gerekli" *demiş ve kendisini bir yan sokağa sürüklemiştir. Sokakta bir taksi bulunmakta ve içinde bir diğer sivil oturmaktadır. Sıtkı Eser taksiye yaklaşınca iki sivil daha belirmektedir. Sivillerden biri* "Sıtkı Bey, müdüriyete kadar gideceğiz, lütfen hâdise çıkarmayın" *deyince Sıtkı Eser durumu anlamış ve davete uymayarak derhal İstiklâl Caddesi'ne çıkmıştır. Orada bir tanıdığına durumu anlattıktan sonra geri dönerek polislere teslim olmuştur.*

Sıtkı Eser'i 1. Şube Müdürlüğünde karşılayan kısa boylu, tıknaz bir memur, Emniyet Müdürlüğü'ne gelmemekte direndiği için kendisini tokatlamıştır. Daha sonra 1. Şube Müdür Muavini, Sıtkı Eser'e polisle birlikte çalışmasını, kabul ederse serbest bırakılacağını, etmezse tutuklanacağını söylemiş ve düşünmesi için kendisine yarım saat mühlet vermiştir. Eser düşünmesine lüzum olmadığını, böyle bir teklifi asla kabul edemeyeceğini bildirmiştir.

Sıtkı Eser, bunun üzerine 24 saat 1. Şube'de nezaret altında tutulduktan sonra ilk tahkikat için adliyeye gönderilmiştir. İlk tahkikat sırasında, kanuna aykırı olarak içeri üç sivil polis alınmış ve tahkikatın gizliliği prensibi çiğnenmiştir.

Tahkikattan sonra Ağır Ceza Mahkemesi'ne sevkedilen Sıtkı Eser aleyhinde polisin kullandığı tanık ifadelerinin hangi şartlar altında, nasıl zorla alındığı ve nasıl bir komplo hazırlandığı duruşma sırasında anlaşılmıştır.

Nitekim dâvada muhbir olarak görünen Selâhattin Tercanlı'nın 1. Şube Müdürlüğü'nde 23 Eylül 1966 cuma günü alınan ifadesinde şu cümleler yer almaktadır:

"Sekiz on seneden beri Sıtkı Eser adında bir şahıs tanımaktayım... Bu şahıs ile zaman zaman temas ettiğimde kendisinin komünist olduğunu söyleyerek açıkça komünizm propagandası yapmaktan çekinmemekte ve temas ettiği bir çok saf vatandaşları komünizm lehinde yaptığı konuşmalarla bu şahısları aşılayarak bu çevrede tehlikeli faaliyetlerde bulunmaktadır..."

SITKI ESER
(Suçu TİP'li olmak...)

Aynı Selahattin Tercanlı, 8 Aralık 1966 tarihinde mahkemede verdiği ifadede ise şöyle demiştir:

"Ben maznunu hiç tanımam, işini de bilmem. Bir gün polis dükkânıma geldi, bu adamı biz takip ediyoruz, maznun buraya gidip geliyormuş. Bu adam kimlerle görüşüyor, dedi. Ve beni alıp şubeye götürdüler... Ben böyle ifade vermedim ve okumadan [illegible]"

Diğer tanık [illegible] ise, polisin [illegible] nasıl uydurma [illegible] hâkim önünde [illegible]

"[illegible] sınıfı ergeç [illegible] öldüreceğiz. [illegible] geç iktidara [illegible] demedi. Ancak İşçi Partisi iktidara gelecektir dedi... Beni iki buçuk saat orada tuttular. Sırf oradan çıkayım diye ne yazdılarsa imza eyledim. Heyecanlandım ve sonra bir hafta vicdan azabı çektim. O kadar sıkılmıştım ki, herhangi bir münakaşa yapmaksızın ve böyle bir şey söylemedi demek kudretini kendimde bulamaksızın bir an evvel buradan kurtulayım diye ve hattâ sanık adam öldürdü diye yazsalardı buna da at imzanı deseler bunu da düşünecek halde olmadan..."

Polis sadece bazı insanlara baskı yaparak uydurma ifadeler imzalatmakla kalmamış. Savcılık'tan karar çıkartarak evinde ve işyerinde arama da yapmıştır. Polisin suç delili olarak el koyduğu kitap ve broşürlerden bazıları şunlardır: Türkiyede Komünist Hareketleri *(İlhan Darendelioğlu)*, Komünist İhtilâlleri ve Subaylar *(Bu broşür kısa bir süre önce orduya dağıtılmış olup TİP'lilerin sosyalist değil komünist olduklarını ve ezilmeleri gerektiğini yazıyordu. Yazarı olarak görünen Yalçın Metin'in kim olduğu ise hâlâ bilinmemektedir)*, dört turistik broşür, *Varto Depremi ile ilgili* Muş Talebe Derneği Bildirisi...

Böylece, Sükan polisi, komünizm aleyhtarı kitap ve broşürleri komünistlik suçu için delil göstermek suretiyle sadece tertipçiliğini değil, cehaletini de ortaya koymuştur.

Hükümetin getireceği yeni kanunlarla bu polise şimdi daha fazla yetki verilecek ve hiç şüphe yok ki Türkiye kısa zamanda bir ölüler diyarı haline getirilecektir.

İNGİLTERE

Amerika'nın dümen suyundan kurtulmak için İngiltere, askeri masrafları kısıyor

16 Şubat Perşembe günü, İngiliz hükümeti, milli savunma politikası hakkında bir Beyaz Kitap yayınlamıştır. Bahis konusu rapor, İngiliz dış politikasına tesir eden önemli bir unsuru belirtiyor.

Şöyle ki, İngiltere istediği kadar iktidara İşçi Partisi gibi sosyalist gir grubu getirsin, eğer milli savunma masraflarını kısmazsa, Londra hükûmeti ekonomik istiklâlini Amerika'ya karşı kazanamaz. Ekonomik istiklâli olmadan da, İşçi Partisi iktidarının bile, İngiliz halkı menfaatlerine uygun bir dış politika gütmesi mümkün değildir.

Oysa, aynı durumu gâyet iyi bilen Washington idârecileri, (Amerikan menfatlerine uygun düşen fakat İngiliz menfaatleriyle çelişen bir dış politika yolunu Londra idârecilerine yüklemek maksadıyla) İngiltere karşısına devamlı askeri masraflar çıkartmaktadırlar. Aynı askeri masraflar, (İngiltere'deki Muhafazakar çevreler zihniyetine ve menfaatine de uygun düştüğünden) İşçi Partisi iktidarına (hem dışardan hem içerden) empoze olunmaktadır.

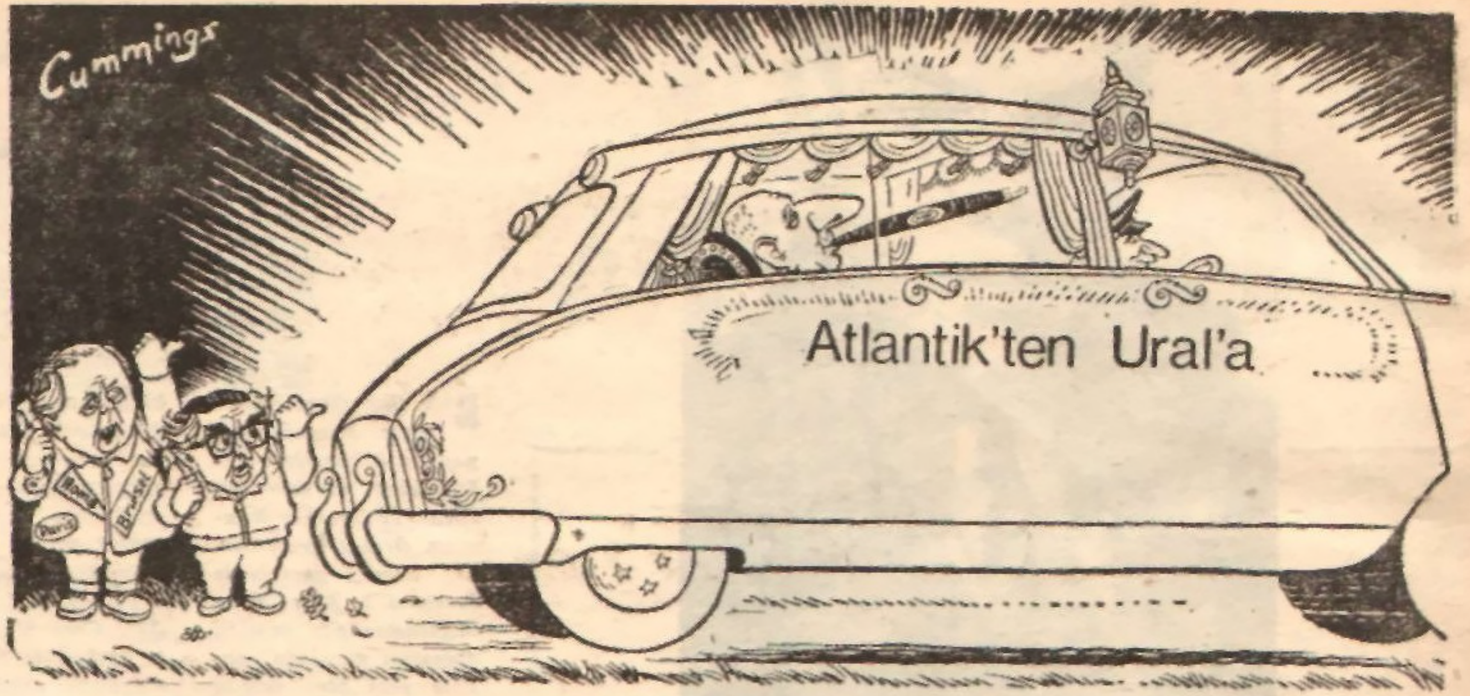
İşte böyle bir ortamda ve Amerika seçim sathı mailine girerken kaleme alınan, 10 gün sonra parlamentoda müzakere konusu yapılacak 16 Şubat tarihli İngiliz Beyaz Kitabı, (1966 ve 1967 askeri masrafları brüt milli hâsılanın yüzde 6,6 sına varırken) 1967 ve 1968 bütçesi askeri masraflarını aynı hâsılanın yüzde 6,5 ine indiriyor.

Aradaki fark, vâkaı pek büyük sayılamaz. Fakat bir yıl evveline oranla modern silâh fiatlarındaki astronomik artış ve kararın sembolik önemi dikkate alındığında, son İngiliz Beyaz Kitabı'nı tarihi dönüm noktası şeklinde görmek gerekir.

Kaldı ki, Beyaz Kitap teklifleri parlamentoda kabul edilirse, İngiltere, Batı Almanya'daki askeri kuvvetlerini azaltma durumunda kalacaktır; Malta'daki kuvvetlerini zayıflatacaktır; Aden üssünü bırakacaktır; Kıbrıs'taki üslerini başka otoritelere verecektir; Uzak Doğu'daki askeri politikasını (dolayısıyle dış politikasını) değiştirecektir. Sonunda, belki Amerika dümen suyundan çıkıp (Fransa gibi) dış politika şahsiyetini kazanabilecektir.

Pratik alanda askeri masrafları kısma eğilimine ilâveten, bir de topyekûn ve tek taraflı silâhsızlanmak uğruna, İngiltere çapı etüdlere girişilmiştir. 1963 yılında temelelleri atılan plan, bugünlerde istikbalin şartlarına uydurulmaktadır.

Şöyle ki, 10 milyar Dolar kadar bir masraf ve 2 yıllık intikâl devresi kabullenilirse, silâhsızlanma avantajlarından İngiltere tam mânâsıyle faydalanabilecektir. Harp sanayiinde çalışan fabrikalar sulhçu istihsâle uygulanabilecektir; işçi kütleleri benzer ekonomik ihtisas alanlarına yöneltilebilecektir; askeri kadrolar sivil eğitime tâbi tutulabileceklerdir; emeklilik tazminatları karşılanabilecektir; v.s. Verimsiz askeri istihsal azalınca, tabii ekonomik yatırım imkânları o oranda çoğalacaktır; fiatlar indirilebilecektir; dış piyasalarda rekabet şansı çoğalacaktır.

OTO STOPÇULAR!..

DÜNYADA YEDİ GÜN

"Çin'deki olaylar genel provadır"

● *New York Times Başyazarı olayları değişik bir şekilde yorumlayarak nisbeten aydınlığa kavuşturdu*

ÇİN ile ilgili haberler, hâlâ, dünya gazetelerinin sayfalarını dolduruyor.

Geçmiş haftanın milletler arası politika özelliği, hâlâ budur, denilebilir.

Ancak Çin olayları, bu sefer, bir Amerikalı'nın kalemiyle nisbi aydınlığa yönelmiştir.

Ve bahis konusu yorumun sahibi, Amerikan New York Times gazetesi başyazarı Harrison E. Salisbury'dir.

Bir süre önce Kuzey Vietnam'ı ziyaret eden Salisbury'ye, gerici Amerikan çevreleri dahi "Uzak Doğu İşleri Uzmanı" gözüyle baktıklarından, New York Times sözcüsünün Çin olayları bahsinde ileri sürdüğü iddia her bakımdan dikkate lâyık sayılıyor.

17 Şubat günü Londra'da yayınlanan "*In Orbit Around China*" kitabında, Salisbury, özetle şöyle diyor:

"... Çin'in ve Birleşik Amerika'nın tuttukları yol, onları ancak bir atom harbi sonucuna götürebilir..."

"... Çin'li liderler, böylesine bir atom harbini şimdiden kaçınılmaz saymaktadırlar. Ve Kızıl Muhafızlar Manevrası, Çin'li liderler açısından, bir genel prova karakteri taşımaktadır..."

"... Pekin'de benimsenen nazariye gereğince, Çin'le Amerika arasında patlak verecek harp, şu iki safhadan geçecektir: 1) Çin'in endüstriyel merkezleri ve büyük şehirleri Amerikan atom bombalarıyla tahrip olunacaktır. Çin'de, belki 300 milyon insan, bombardımanlarda ölecektir. 2) Amerikan işgâl kuvvetlerine karşı girişilecek kara harbi, 10 yıldan fazla sürebilecektir; ve, sonunda, Çin nihai zafere ulaşacaktır..."

MAO ÇE TUNG
— *Genel Prova!* —

"... Çin'li liderler, Sovyetler Birliği'nin Amerika yanında yer almasına, veya hiç değilse tarafsız kalmasına şaşmayacaklardır...".

Şimdi biz, Salisbury'nin iddiları yanına, diğer başka unsurları da sıralayalım:

1) Amerikan iş çevrelerinin ve gerici siyâset adamlarının, Avrupa'dan ve Japonya'dan uzak bir bölgede Çin'e karşı silâhlı çatışma zemini aradıkları, artık herkesce bilinen bir eğilimdir. 2) Kore Harbi'nde aksayan askeri şartlar Amerika'lı generallerce, Vietnam'da Çin'e karşı çok daha uygun seviyeye getirilmiştir. 3) Başta Çu En Lay olmak üzere Çin'li liderler, Vietnam'daki Amerikan askeri hazırlığını aslında Çin'e yöneltilmiş saydıklarını, sık sık, yabancı gazetecilere söylemektedirler. 4) Henüz 15 yıllık kısa bir geçmişe sahip Pekin rejiminde hâlâ mevcut sayılması gereken eskiden kalma kapitalist eğilimli gerici unsurlar Çin meselelerinde daima hesaba katılmalıdır. *(Nitekim, aynı unsurlar eğitim müesseselerinde, idare teşkilâtında, fabrika yönetici kadrolarında, ticari müesseselerde yüzde 50 oranını aşmaktadır.)* 5) Dolayısiyle, Amerikan istihbarat çevrelerinin, milyarlar sarfederek bu gerici gruplara Çan Kay Şek aracılığıyla sızmaları kadar tabii bir teşebbüs tasavvur edilemez. 6) Çünkü, sadece atom bombardımanlarıyla, Amerika Çin'i işgâl edemez. Normal kara harbiyle ise, Amerikan kara ordusunun Çin'i tüm isgâli yine pratik imkânsızlık taşır. Dolayısiyle, atom bombardımanlarını takiben, Amerika'nın Çin içinde satın alabildiği gerici unsurlara bir hükûmet darbesi yaptırması gerekmektedir. 7) Diğer taraftan ve her ne şekilde olursa olsun, Moskovanın bir atom harbine sürüklenmemek kararı, Sovyet politikasını yakından izleyenler için başka bir unsurdur. 8) Moskova ile Pekin münasebetlerinin bozulması, belki Amerika'nın Çin'e saldırı niyetlerine ve Sovyetler'in harp dı-

şında kalma azmine bağlanabilir.

Görülüyor ki, yukarda sıralanan faraziyeler, şimdiye kadar pek ciddiye alınmazken, ilk defa New York Times başyazarı kaleminden *(dolambaçlı dahi sayılsa)* kuvvetli ihtimal şeklinde ortaya sürülmektedir. Salisbury'nin kitabı, bu açıdan özel önem taşımaktadır. Kızıl Muhafızlar meselesinde "Amerikan atom bombardımanlarıyla beraber Pekin idarecilerinin girişecekleri mukabil harekât provası" karakteri kazanmaktadır.

İRAN

■ *Şah, hem doğudan hem batıdan çok sayıda silâh alıyo*

TAHRAN'dan gelen haberler, İran'daki Şah rejiminin, şimdiye kadar görülmemiş çapta ve süratte silâhlandığını belirtmektedir.

Tahran idarecileri, Amerika'ya 1 Milyar Frank kıymetinde askeri malzeme siparişi vermişlerdir; bu arada, «F-104» tipi en son model jet avcı uçakları satın almışlardır.

İran'ın yine 1 milyar Frank'a varan siparişleri başka Batı ülkelerine yaptığı anlaşılıyor. Sesten süratli avcı uçakları Batı Almanya'dan, Sam tipi füzeler ve 4 harp gemisi İngiltere'den getirilmiştir.

Yine İran'ın (üyesi bulunduğu CENTO tarafından hasım sayılmasına rağmen) Sovyetler Birliğiyle imzaladığı en son anlaşma, Şah rejimine 110 milyon Dolar'lık (takriben 550 milyon Frank'lık) askeri malzeme satın alma hakkı vermektedir. Bahis konusu askeri malzemenin, daha çok zırhlı araçlar ve uçaksavar silâhları olduğu (anlaşmanın gizli tutulmasına rağmen) dışarı sızmıştır. Yine dışarı sızan aynı haberlere göre, İran, Sovyet silâhlarını kredi karşılığı almıştır. Kredi, yüzde iki buçuk faize tabidir. Ve borcun tümü, İran'ın Sovyetler'e tabii gaz ihracatıyla karşılanacaktır.

Tahran kaynaklı Batı'lı ajans haberlerine inanmak gerekirse, İran hükümeti, Sovyetler hududundaki askeri birliklerini Güney'e yani Irak hududuna kaydırmaktadır. Orta Doğu'nun en büyük hava üssü, Acem Körfezi bölgesinde, İran tarafından kurulmuştur.

Bu kadar acele karakter taşıyan böylesine geniş silâhlanma acaba nedendir? Neden İran, dünyanın en koyu sağcı rejimine sâhipken, Komünist Sovyetler Birliği (CENTO sebebi hikmeti bir ülke) hudutlarını âdeta boşaltmakta; bütün askeri gücünü Irak yakınlarına yığmaktadır? Ve neden, Şah, silâhlanma konusunda sade Batı'lı kaynaklara güvenmeyip, bir kısım teçhizatını Sovyetler'den alma zorunu hissetmektedir?

İran resmi çevereleri, telaşlarına sebeb olarak, şimdiki Bağdat idarecilerinin İran toprakları üzerindeki taleplerini gösteriyorlar. Barzani harekâtının İran topraklarına sıçramasından korktuklarını ilâve ediyorlar.

Oysa, ne başı binbir derde girmiş Bağdat rejimi ne de tek başına bir Kürt problemi, dışardan yardım görmezse, yukarda sıralanan böylesine askeri tedbirleri İran'a aldırtacak kuvvette sayılabilir. Irak'ın veya Barzâni'nin İran açısından büyük tehlike olabilmeleri, dünya çapı bir devletin desteğini kazanmalarına bağlıdır. İran, Sovyet hudut bölgesini boşalttığına nazaran, bu dünya çapı devlet Sovyetler Birliği olamaz. O halde, Şâh'ın, acaba Orta Doğu'daki Amerikan niyetlerinden bir şüphesi mi vardır?

Sualin cevabı her ne olursa olsun, yakın gelecekte Orta Doğu'nun önemli bâzı olaylara sahne olacağı anlaşılıyor.

İSPANYA'DA "SAVAŞ BİTMEDİ"

HÜSEYİN BAŞ

Yol ayrımındaki Franco

İSPANYA'da 1965 yılı ilkbaharında içten içe kaynamağa başlayan ve kısa sürede bütün yarımadaya yayılan üniversiteliler hareketinin amacı *"üniversite"*nin demokratik düzeye ulaşması için gerekli özgürlüklerin, ölçülü de olsa, elde edilmesiydi. Ama Frankist rejimin bekasının özgür düşüncenin tümüyle baskı altında tutulmasına fazlaca bağlı bir ülkede özgürlüğün en ölçülü biçimde verilmişine bile yönetici takımın tahammülü yoktur. Bunun nedeni, bugün üniversitelere sağlanacak bir özgürlüğün, giderek önüne geçilmesi imkânsız bir çığ gibi büyüyerek basına, sendikalara, geniş yoksul halk yığınlarına ulaşarak dikta rejimini temellerinden sarsacağı korkusudur.

Franco'nun polisi, üniversitenin ve sendikaların özgürlük amacıyla 1965 ilkbaharından bu yana giriştiği hareketi, geçen marttan itibaren ezmeye yönelmiş, zaman zaman işi öğrenci ve aydınların sığınmak için canlarını zor attıkları manastır gibi kutsal yerler bile basacak derecede azıtmıştı. Bununla birlikte, Franco rejimi, otuz yıllık bir dikta yönetiminin sağladığı deneyle üniversite hareketinin uzun süre sadece polis metodlarıyla engellenemeyeceğinin farkındaydı. Ayrıca ruhban takımının devlet yönetiminde ağırlığını en çok duyurduğu bir ülkenin, Vatikan'ın *"liberalleşme"* yönünde aldığı kararlara ilanihaye sırt çevirmesi de beklenemezdi. Bu durumda daha *"ince"* metodların, daha uzun yöntemlerin kullanılması zorunluydu. Böylece, bir yandan Vatikan'ın liberalleşme yönünde açtığı çığıra paralel olarak üniversitelerin isteklerini yerine getirir görünülecek, öbür yandan da *"çığ gibi büyüyerek rejimin temellerini tehdit etmesi ihtimali olan"* bu verilmiş görünen özgürlüklerden hiçbir şekilde yararlanılmaması için gerekli bütün tedbirler alınacaktı. Nitekim, geçen Mart'ın ortasında Cortés'de (Meclis) Turizm ve Enformasyon Bakanı Fraga İribarne'nin, daha komisyonlarda iken 72 maddesinden 52'si değiştirilen Basın Kanunu Tasarısı, bu hava içinde kabul edildi. Yeni Basın Kanunu, yayın öncesi sansür, gazete direktörlerinin bakanlıkça tayini gibi fazlaca göze batan hükümleri kaldırmasına rağmen, bünyesindeki ulusal hareket ilkelerine, milli savunmaya, devlet güvenliği ve kamu ahlâkına saygı paravanası arkasında *"düşünce ve fikirleri yayma"* özgürlüğünü bütünüyle kısıtlayan bir yığın maddeyle Franco yönetiminin özlediği *"ince"* metoddan çok, kaba bir oyun niteliğindeydi.

Ama oyunun daha da kabacası, aralık ayının ortasında oynanacaktı. Bu defa yanıltılmak istenen İspanyol halkı değil, Batı Avrupa kamuoyu idi. Franco rejimi, devletin kasalarına akan yıllık 1 Milyar Dolarlık Turizm gelirine rağmen, ekonomisini bir türlü ayakta tutamıyor, Batı Avrupa ülkeleriyle geniş çapta bir işbirliğini her geçen gün biraz daha zorunlu görüyordu. Oysa bu yönde şimdiye değin yapılan teşebüsler - *özellikle Ortak Pazar'a girme teşebbüsleri* - her defasında aynı gerekçeyle geri çevriliyordu: İspanya demokratik bir rejime sahip değildi.

Anayasa değişikliğine bu amaçla girişildi. 14 Aralık'ta tepeden tırnağa monte edilen referandumla anayasaya rejimin *"demokratik hale gelmesini sağlayacak"* maddelerin ithali temin edilmişti. Artık Avrupa, Franco'nun iyiniyetlerinin kesin belgesi niteliğindeki bu referandumla, uzun süredir yalnızlığa terkettiği kapı komşusuna kollarını açabilirdi. Ne var ki, ruhban sınıfı, zengin takımı, asker aristokrasisi ve polise dayanan dikta rejiminin bekasını sağlamak, Franco sonrasını tesbit etmek, iş çevrelerinin uluslararası çıkarlarını daha da bir verimli hale getirerek İspanya'yı günümüzün geçerli koşulları düzeyine ulaştırmayı öngören anayasa değişikliklerini gerçekleştiren herkesin *"evet"* demek zorunda olduğu *"referandum"* rejimin umduğu sonuçları vermemiştir.

Gerçekten de, üniversitenin sendikal ve basın özgürlükleri volunda yer yer giriştiği savaş kısa sürede bütün ülkeye yayılmakla kalmamış, baskı metodları ve son derece kötü ekonomik koşullar - hayat pahalılığı 1963'ten bu yana yüzde 45 artmıştı - içinde bunalan geniş işçi yığınlarının da harekete katılmasıyla Franco rejimi, iç savaştan bu yana ilk kez ülke ölçüsünde, yoğun bir dirençle karşı karşıya kalmıştır.

Olayların en ilgi çekici yanı, şüphesiz, Franco dikta rejiminin *"batı demokrasisi"* olma yolunda giriştiği sözde teşebbüslerin ne derece temelsiz, samimiyetten uzak, göstermelik olduğunu ortaya çıkarmış bulunmasıdır. İşçi ve öğrenci hareketlerinin, Resnais'nin *"Savaş Bitti"* filmindeki kahramanları, eski İspanyol savaşçıları Diego ve arkadaşlarının özledikleri ülke ölçüsünde boyutlara erişmesi, hareketin ezilmesinde kullanılacak metodun seçiminde önemli fikir ayrılıklarının su üstüne çıkmasına yol açmış, böylece de Franko'nun bir süredir giriştiği liberalleşme gösterisi, bütünüyle tehlikeye girmiştir. Rejimin bekasını, liberalleşme gösterilerine devam edilerek İspanya'yı Batı Avrupa ülkeleri çizgisine getirmekte görenlerle, özgürlük yolunda atılan her adımı rejim için tehlikeli bulanlar arasında patlak veren çatışmadan, son gelen haberlere bakılırsa, şiddet taraftarları baskın çıkmışlardır.

Liberalleşme yönünde girişilen teşebbüslerin sonunun geldiğini kanıtlayan ilk belirti, Kardinal Cicognani tarafından da uygun görülen "dinsel özgürlük" hakkındaki kanun tasarısının hükümetçe "düzeltilmek" kaydıyla bakanlıklararası bir komisyona havale edilerek örtbas edilmesi olmuştur.

Ama, rejimin dişlerini göstermeye başladığının daha da kesin belirtisi, Meclis Adalet Komisyonunun, Ceza Kanunu'nda Fraga İribarne'nin 1966 Mart'ında kabul edilen ve basına sözde bazı özgürlükler tanıyan ünlü Basın Kanunu'nu hiçe indiren değişiklikleri onaylamasıdır.

Ama bütün bu tedbirler, İspanyol gençliğini hayat pahalılığına, şiddet ve baskı hareketlerine karşı durmaktan alakoyamamaktadır. Geçen hafta Barcelona'da öğrencilerin polis kuvvetine rağmen gösteriler yapması, öğrenci ve işçilerin savaşta kararlı olduklarını doğrulamaktadır.

Hayır! İspanya'da savaş bitmemiştir...

SANAT

Fethi Naci

• Deli İbrahim ve Shakespeare
• Dünyayı Sarsan On Gün
• Treblinka Cehennemi

■ *Oflazoğlu, Deli İbrahim'de bir Shakespeare çalışıyor*

KENT Oyuncuları Turan Oflazoğlu'nun *Deli İbrahim* adlı oyununu oynuyor. Daha önce, biri Ankara'da Devlet Tiyatrosu'nca, öbürü İstanbul'da amatör topluluklarca, iki oyunu oynanmış Turan Oflazoğlu'nun. Ben görmedim. *Deli İbrahim*'i görmeye giderken de yazarı için olumsuz önyargılar vardı kafamda. Turan Oflazoğlu'nu çevirilerinden, kendi şiir denemelerinden biliyordum; yaptığı her işte bir titizliği, «bilinçli olma» isteği, sağlam temellere oturma arayışı bulunduğu bir gerçekti; ama bütün bunları saran, ezen, tatsızlaştıran bir «yüksekten bakış», bir «kendini gökyüzünde görme» eğilimi eserdi bu genç yazardan. Üstelik, o her şeyi bağışlatan «sanatçı pırıltısı» da yoktu ortaya koyduklarında. Oysa şimdi, *Deli İbrahim*'i gördükten sonra, Güngör Dilmen'in yanında düşünebileceğim ikinci bir *sanatçı oyun yazarı* ile karşılaşmış olmanın mutluluğunu duyuyorum.

Tıpkı Güngör Dilmen gibi, Turan Oflazoğlu da işi ta baştan alarak tiyatro çalışan ama daha bu çalışması sırasında bile «sanatçı» katına yükselebilen bir oyun yazarı. *Keziban*'ı, *Allahın Dediği Olur'u* - yazarın ilk oyunları - görmüş olmayı çok isterdim.

Bir karşılaştırma yapılırsa, Güngör Dilmen *Kurban*'da Yunan tragedyası nasıl yazılır, onu kavramaya çalışıyordu; Turan Oflazoğlu da *Deli İbrahim*'de Shakespeare tragedyası nasıl yazılır onu kavramaya çalışıyor. Tarihi ele alırken, yaptığı işin gene de bir sanat eseri yaratmak olduğunu bir an gözden kaçırmayışı; şiir dozu; «tek konuşmalar»ı kullanışı; tragedya ile komedya öğelerini karşılıklı geliştirip içiçe örülüşü; soylular katında geçen olayların halktaki yankılarını verişi; bir «deli padişah», bir «sadrazam», bir ihtiraslı «ana sultan» *tipi* çizmenin ötesinde (bu tiplerde her zaman görülenle, «ortak» olanla yetinmeyip) insanca

Müşfik Kenter
Deli İbrahim'de

«ayrıntılara» yönelerek «kişiler» yaratma yolunu seçişiyle, Turan Oflazoğlu bu oyununda açık açık Shakespeare çalışıyor. «Çalışma» sözcüğünü kullanışımda bir «küçümseme» aramayın. Yukarda da söyledim, tiyatro yazarlığı tarihinin karşısına «deneye deneye öğrenmek isteyen» bir öğrenci tavrıyla geçip bir Shakespeare çalışması yaparken bile, oyun yazarı olarak «sanatçı» katına ulaşmış Turan Oflazoğlu. Bir çalışma niteliği taşıması *Deli İbrahim*'i hiçbir bakımdan küçültmüyor. Tıpkı *Kurban* gibi.

Bu iki oyunun birbirine anlayış bakımından çok benzeyen başka bir yanları, verdikleri şiiri tadına doyulmaz güzellikte arı mı arı bir Türkçeye yüklemiş olmaları. Turan Oflazoğlu'nda daha belirginleşen önemli bir ortak nokta da, örnek alınan tiyatro anlayışlarının getirdiği «manzum»luğu aşan «şiir»de yer yer çağdaş şiirin yankılanması...

Yalnız, *Kurban* karşısında *Deli İbrahim*'i daha «şanssız» kılan bir nokta var: Güngör Dilmen Yunan tragedyası çalışmak için aradığı özü Anadolu'dan almıştı; Turan Oflazoğlu ise Shakespeare tragedyası çalışmak için aradığı özü Osmanlı tarihinden almış... Bugünün seyircisine çok tatsız gelen, irkiltici, utanç verici, unutulası bir ortamdan... Ayrıca, ele aldığı tarihsel olaydan *salt* bir sanat eseri yaratmak için yararlanıyor; o olayla anlatmak istediği bir şey yok.. Gerçi Güngör Dilmen de politik ya da toplumsal bildiriler getiren bir yazar değildir, ama - bir sanat eseri yaratma kaygısının her şeyin üstünde olduğu kesinlikle belli olsa bile - bütün eserlerinde insan'la ilgili bir bildirisi vardır. Turan Oflazoğlu bunu da gereksiz buluyor anlaşılan, öbür oyunlarını bilmem, ama bu oyununda hiçbir şey söylemiyor. Yalnız, «Yazar için büyük bir eksiklik,» deyip geçemeyiz, Shakespeare'i anlayış bakımından da büyük bir eksiklik...

Bir de oyunun bitişi iyi değildi, bence. Turan Oflazoğlu oyunlarını sahnede gördükten sonra yeniden ele alıyor, yeniden yazıyor mu, bilmiyorum. Ama her halde bu oyununun sonunu yeniden yazması gerektiğini, bitişin (yazılış bakımından) oldukça hafif kaldığını anlamıştır.

Deli İbrahim'i daha bir kere gördüm, onun için sahneye konuş, oynayış vb. üzerine bir şey söylemeyeceğim. Ama Kenter'lerin ölçüsünü biliyorsunuz... İyi, kötü, her şey belli bir düzeyin üstünde...

Memet FUAT

Kitaplar

- **İNCE MEMED**
  6. baskı
  Yaşar Kemal
  Ararat Yayınevi, 466 sayfa, 15 lira.
- **SANAT VE SOSYALİZM**
  Ekli ve gözden geçirilmiş 2. baskı.
  Plehanov. Çev. Selim Mimoğlu
  Sosyal Yayınlar, 226 sayfa, 10 lira.
- **TREBLİNKA CEHENNEMİ**
  Vassili Grossmann. Çev. Osman-Eray Canberk.
  Payel Yayınevi, 54 sayfa, 3 lira.

Konser

- **VİYANA ÇOCUK KOROSU**
  1 Mart, saat 19.00. Şan Sineması

■ *"İşte ihtilâli en canlı şekilde tasvir eden eser!"*

LENİN'in : *"İşte ihtilâli en canlı bir şekilde tasvir eden eser!"* dediği, Lenin'in ölümünden sonra Sovyetler Birliği'nde bir daha bastırılmayıp unutturulan, Fransa'da bile ancak Stalin'in ölümünden sonra basılabilen bu kitap, Rus devriminin yapıldığı günlerde, özellikle Petrograd (bugünkü Leningrad) şehrinin, içinde yaşayan her sınıf ve tabakadan halkla birlikte, bugün bile erişilmesi güç, üstün bir röportaj tekniğiyle anlatıldığı kitaptır. Ve tektir. Tektir, çünkü Rus devrimi hakkında sayısız etüt, tarih, kritik ve araştırma yazılıp yayınlanmıştır ama, bunlar, işi "sıcağı sıcağına" nakletmekten uzak kalmışlardır. Oysa *Dünyayı Sarsan On Gün*, yakın tarihin hiç şüphesiz en önemli olayını, hem bir "gözlemci roman" titizliğiyle dakikası dakikasına ve bütün detaylarıyla aktarmakta, hem *de, hiç bir zaman dağınıklığa* düşmeyerek, ilerde Sovyetler Birliği'nin kaderini tâyin edecek olan temel çizgileri ve ana unsurları yakalayıp işlemeyi başarmaktadır. Kitapta, aynı zamanda, bugünkü tarih kitaplarında ikinci üçüncü plana atılmış bulunan bazı belgelerin nasıl değerlendirildiğini de görüyoruz. Ama hepsinden önemlisi, olayların akışı sırasında, insani unsurun ve çeşitli tepkilerin, bir küçük parça içinde ve karşılıklı ilişkiler hâlinde aktarılması.. Büyük romancı John Dos Passos'un, ilk bakışta birbirinden tamamıyla kopuk ve ilgisiz gibi görünen bir alay çeşitli unsuru bir araya getirerek bütün bir dünyayı yeniden kurduğu

ANT'IN SEÇTİKLERİ

Tiyatrolar

- BÜTÜN GÜN AĞAÇLARDA
  Marguerite Duras
  Yeni Sahne (Ankara)
- TAHTA ÇANAKLAR
  Edmund Morris
  Büyük Meydan Sahnesi (Ankara)

Sergiler

- HÜSNÜ ZÜBER
  Türk tahta eşyası, dağlama ve oyma
  Olgunlaşma Enstitüsü
- İBRAHİM ZAMAN
  Fotoğraflarla Güvercinler
  Şehir Galerisi
- OSMAN HAMDİ
  Resim ve Heykel Müzesi

roman tekniğini andıran bu yazış tarzının verimliliğini ve çarpıcılığını kavramak için, gelişigüzel bir örnek verelim, bahriyelilerle işçilerin telefon santralini ele geçirişlerini nakleden kısa bölümü okumak yeterlidir (sayfa 168). Bu gerçekten eşsiz kitabı dilimize kazandıran Rasih Güran'ı ve Ağaoğlu Yayınevi'ni, bir takım zorunlu kesintilere ve tektük hatalara rağmen, candan kutlarız.

Attilâ TOKATLI

■ *"Bütün halkların, dünyadaki her vatandaşın gelecekten sorumlu olduğunu aklımıza koymalıyız."*

TREBLİNKA *Cehennemi*, Sinematek seyircilerinin son zamanlarda Polonya filmlerinde gördükleri korkunç gerçekleri daha geniş okur kitlelerine iletecek bir kitap (Treblinka Cehennemi, Vassili Grossmann'dan çevirenler Osman - Eray Canberk, Payel Yayınevi, 54 sayfa, 3 lira).

15 haziran 1942'den 1943 yılının ağustos ayına kadar aşağı yukarı üç milyon insanın sevkedildiği bir kamp: Treblinka... Varşova'dan 60 kilometre uzakta; kumlar, bataklıklar, sık çam ormanları arasında...

Bir yük vagonunun içinde yüz elli kişi, yüz seksen kişi, iki yüz kişi. Havasızlıktan boğulanlar. Susuzluktan sidiklerini içenler. Kampa giriş. Yüz binlerce insanın öldürülüşü. Tıkılım tıkılım insan dolu gaz odaları: *"Ölenlerin cesetleri yere düşmez, ayakta yavaş yavaş soğurdu. Tanıkların anlattığına göre, en uzun süre nefes alanlar çocuklardı."* Aklın almayacağı işkenceler: *"Kadınlarla çocukları ayırdılar, ama gaz odalarına değil, cesetlerin yanmakta olduğu yere götürdüler. Dehşetten çılgına dönen anaları, çocuklarını binlerce cesedin alev ve duman içinde kıvrandığı fırınlar arasında gezdirmeye zorladılar. Bu cehennem ateşi içinde cesetler canlıymışçasına kıpırdaşıyor, kasılıyordu. Ölü gebe kadınların karnı sıcaklığın etkisiyle patlıyordu. Doğmadan öldürülen çocuklar, analarının ardına kadar açık karınlarında cayır cayır yanıyorlardı."* (s.42).

Vassili Grossmann, kitabın sonunda, *"Bütün halkların, dünyadaki her vatandaşın gelecekten sorumlu olduğunu aklımıza koymalıyız."* diyor.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Amerika da temerküz kampları meselesiyle ilgilenen ülkeler arasındaydı; bugün olanca gücüyle, Batı Almanya'yı silâhlandırma çabasındadır. Yeryüzünde barış için yapılan mücadeleler, emperyalist propagandanın, haber kaynaklarının etkisindeki Türk kamuoyunda en küçük bir yankı bırakmamaktadır. Yirminci yüzyılda, yirminci yüzyıl insanını en derinden ilgilendiren savaş ve barış meselesi bizim için sanki yoktur. Vietnam haberlerinden bıktıklarını söyleyenler az değil aydınlarımız arasında!

Grossmann'ın kitabı, insanları, bu konuda, dehşet içinde düşünmeğe çağıran bir kitap. Ne yazık ki acemi bir yazar, Grossmann. Ördek resmi yaptıktan sonra altına "ördek" diye yazan ilkokul çocuklarını andırıyor. Vahşeti, namussuzluğu, sadizmi anlatmakla yetinemiyor, ikide bir, "Bu, vahşettir!", "Bu, namussuzluktur!", "Bu, sadizmdir!" diye haykırarak okurla gerçeğin arasına giriyor. Sanırım, olayların ortaya çıkışından hemen sonra yazmış kitabını. Olumsuz etkileri oluyor bu tutumun, ama mutlaka okunması gereken bir kitap.

Fethi NACİ

ELEŞTİRİNİN İŞLEVİ

MEHMET DOĞAN

ŞİİR, hikâye, roman okumak hayli yoğun ve bilinçli bir birikim gerektirir insanda. Örneğin bir şairi, bilmem hangi yılda çıkmış bir tek şiiri ya da kitabıyla okuyup anlayamaz insan. Hiçbir şey vermez kişiye bu türlü okuyuş. Bugünün şiirini, hikâyesini, romanını okuyup sevebilmesi için insanın, en azından bir yirmi yıl geriye kadar edebiyatımızdaki değişimleri, çıkışları bütün teknik ve toplumsal gerekleri ve sonuçları ile tanıması, değerleri doğru bir düzene koyabilmesi gerekir. Sanat eserleri, kendilerinden bekleneni ancak böyle okunurlarsa tam olarak yerine getirebilirler.

AMA böyle kaynaklara kadar inip, bir sanat akımını ya da bir sanatçıyı tek tek eserlerle değil de bütünlüğü ve devinimi içinde yakalayabilmek ve bu yolla sağlam bir beğeniye ulaşmak, okuyucu yönünden zor ve hemen hemen olanaksız bir şeydir.

OKUYUCU, hiçbir zaman bir incelemeci değildir. Çoğu kez yalan yanlış yargılarla da yolu kesilen okuyucunun, ilk bakışta güzelliğini kavrayamadığı, algılayamadığı bir sanat eserinden yüz çevirdiği çok görülmüştür. Ciddi bir demirbaş sayımının (envanter) henüz yapılmadığı edebiyatımız, kaskatı, yanlış yargılarla doludur. Orhan Veli deyince, akla hemen bir iki mısra gelir: «Rakı şişesinde balık olsam» ya da «Yazık oldu Süleyman efendiye». Sait Faik deyince, üzerinde eski pardesüsü, başında yağlı şapkasıyla Beyoğlunu arşınlayan bir bohem gelir akla. Orhan Veli de, Sait Faik de ölmüştür bugün. Kalkıp kendilerini savunamazlar bu saygısız ve ucuz yargılara karşı.

İŞTE burada eleştirinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Orhan Veli'nin yalnızca «Rakı şişesinde balık olsam» mısrasının şairi olarak tanınmaktan kurtulabilmesi, Orhan Veli deyince dudaklarda beliren o bomboş ve anlamsız sırıtmanın -gülümsemenin değil!- silinebilmesi; Sait Faik'in bütün o bohem yaşayışının derinindeki sıcak insan ve doğa sevgisinin yakalanabilmesi, onları bütün boyutları ile ortaya koyabilen, edebiyat tarihimizdeki yerlerini dosdoğru saptayabilen eleştirmecinin çabası sonunda gerçekleşebilecektir. Kafka'nın kişiliğinin gerçek yönüyle belirebilmesi, yarattığı dünyanın çağımıza uygun yorumlara ulaşması ancak bu yolla, Kafka üzerine yazılan 500 ü aşkın inceleme sonunda mümkün olabilmiştir.

BÖYLECE eleştiricinin hiçbir zaman bir yaratıcı değil, olsa olsa bir yorumcu olduğu savı da doğruluğunu yitirmektedir. Eleştirici, yaratılmış bir eseri ikinci kez yaratan bir icracı değildir. Yaptığı dürtmelerle, açıklamalarla, bütünlemelerle bir sanat eserine daha büyük bir açıklık kazandırıyorsa da, eleştiricinin yarattığı asıl önemli bir şey daha vardır: bilinçli OKUYUCU kitlesi!

KÖTÜ piyasa mallarından kurtarılmış, sanatın bir zevk aracı değil, kişiliğini, çevresini, çağını tanımak ve aşmak yolunda büyük bir yardımcı, büyük bir gereklilik olduğunu anlamış, giderek sanatçıyı daha iyi eserler vermeğe itecek bilinçli bir okuyucu kitlesi, herkesten önce eleştiricilerin eseri olacaktır.

BÖYLE etken duruma gelmiş bir güçten edebiyatımızın kazancı ise düşünülemiyecek kadar büyüktür.

BASIN DİYOR Kİ

Sağcı basın tedbir üstüne tedbir istiyor...

haftanın karikatürü

«BAREKALLAH BU GİDİŞ AYNI SELÂMET GİBİDİR...»
(Ali Ulvi — Cumhuriyet Gazetesi)

BİR süreden beri Türk basınında devam eden rejim tartışmaları, geçtiğimiz hafta Cumhurbaşkanı Sunay'ın hükümeti ve Tural'ın destekler mahiyetteki demeci, Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Tansel'in de 11 havacı ile giriştiği polemikte İnönü'yü ihtilâlcileri korumakla suçlaması üzerine yeni bir safhaya girdi. Devrimci basın Sunay'ın demecini demokratik rejim ve anayasa açısından eleştiririken sağcı gazeteler Sunay'ın ve Tansel'in sözlerini, devrimci kuvvetlere karşı girişilecek terör kampanyasına gerekçe olarak kullanıyordu.

Sunay'ın Milliyet'te yayınlanan demecini Abdi İpekçi şöyle yorumladı: «Sayın Sunay'ın sözlerinde dikkati çeken bir husus da aşırı akımlara karşı gerekçesiyle alınmaya hazırlanan tedbirleri desteklediğini bildirmesidir. Dileğimiz, çıkacak kanunların Sunay'ı, fikir özgürlüğünü kısıtlayan tedbirleri desteklemiş bir cumhurbaşkanı durumuna düşürmemesidir.»

Refik Erduran ertesi gün yine Milliyet'te Cumhurbaşkanı'na bir açık mektubu yayınladı: «Sonra demecinizdeki - komünizm tehlikesinin bazı çevreler tarafından ileri sürüldüğü ölçüde büyük olduğuna kaani değilim - sözünden anlıyoruz ki, çevrilmek istenen manevranın siz de farkındasınız. Bunu söyledikten sonra - komünizm tehlikesinin büyüklüğü - gerekçesiyle getirilecek tasarıların paraleline kısmen dahi girerek vahim bir çelişmeye düşmeyeceğinize inanmanın huzuru içindeyiz.»

Akşam'da Çetin Altan ise Sunay'a şu uyarmada bulundu: «Biz Sayın Sunay'ı Türkiye'nin gerçeklerini çok daha üst planlardan mütalâa edecek bir yetenekte göreceğimizi tahmin etmiştik. Onun karşımıza AP'li bir politikacı uslûbunda çıkması elbetteki hepimizi üzmekte bugün... Elbette 27 Mayısçı bir orgeneral olmak zordur, cumhurbaşkanı olmak da zordur. Ama en zoru tarihte imrenilecek bir ad bırakmaktır.»

Akşam'ın Yorum'unda ise «Sayın Sunay, iktidar tarafından kanunlaştırılmasına çalışılmakta olan Temel Hak ve Hürriyetleri Koruma Kanun Tasarısı'nı daha başından destekler bir havaya girmiştir. Daha şimdiden bu demeci ile ana muhalefet partisi lideri İnönü dahil, hemen bütün bir muhalefeti karşısına almak durumunda kalan Sayın Sunay'ın doğacak daha vahim buhranlarda hakemlik ve arabuluculuk yapması zorlaşacak ve hattâ imkânsızlaşacaktır.» deniliyordu.

Nitekim İnönü'ye yakınlığı bilinen Akis Dergisi de, ihtiyatlı bir dille Sunay'ın demecini şöyle eleştirdi: «Tehlikeli, zararlı cereyanlar konusunda mevcut tedbirlerin yeni tedbirlere ihtiyaç hissettirmeyecek nitelikte olduğu açıktır. Mesele bir silâhı en iyi şekilde kullanmaktır. Yoksa en iyi silâhın mutlaka en ağır silâh olmadığını eski asker Sunay elbette ki çok kimseden daha iyi bilecek durumdadır.»

Ellerim kırılsın!

Seval Çapanoğlu'nun okuyucu mektubu:

Şimdi partine rey verenler bin kere pişman! Biz, söylediklerini yapabilecek başbakan görmek istiyoruz, Millet buna muhtaç, oy toplamak için her aklına geleni söyleyene değil! Rey veren ellerim kırılsaydı...

HÜRRİYET
Serbest Kürsü
(23.2.1967)

Tedbir... Tedbir...

BUNA karşılık sağcı basın Sunay'ın demecine can kurtaran simidi gibi sarılmıştı. Nitekim, Haber Gazetesi başyazısında, Sunay'ı kendi saflarında görmenin sevincini şöyle açıklıyordu: «Sayın Sunay, s[illegible]deri arasında yer verdiği belgelerle, mütecaviz komünizm tehlikesini gözönüne açıkça koymuş, rejimin yıkılmasını, anayasanın değiştirilmesini ve bu yoldan komünist doktrininin her alanda ne bahasına olursa olsun uygulanmasını ve kesin sonuç olarak milletin bir köle topluluğu ve ülkenin tam bir sömürge haline getirilmesini hedef tuttuğunu belirtmişti... Temel hak ve hürriyetlerin zedelenmeden korunacağı güveni şimdi daha köklü olarak fikirlerimize yerleşmiş bulunuyor.»

Aynı gazete, ertesi gün, Orgeneral Tansel'in MDO ile ilgili iddialarını da ele alarak âcil t[illegible]r istiyordu: «İhtilâlci komün[illegible] propagandasını ta Me[illegible]s kürsüsüsne kadar getrmiş olan İşçi Partisi'nin milletvekilleri de, askeri ihtilâlin gizli hazırlıkçıları olan MDO'nun Genel Başkanı Mucip Ataklı tabii senatör olarak, Genel Sekreteri de CHP Hatay Milletvekili olarak parlamentoda bulunuyorlar. Demokratik düzeni, temel hak ve hürriyetleri bu siyasi ve ihtilâlci tasallutlardan kurtarmanın, hem de kesin olarak kurtarmanın zamanı geldi, geçmek üzeredir.»

Tedbir isteğine Son Havadis'in başyazısında Mümtaz Faik Fenik de şu şekilde katılıyordu: «CHP'nin bu nevi çeteleri dahi himayesine aldığı da bu vesile ile meydana çıkmıştır. Ama bütün bu gerçeklerin açıklanması dışındaki önemli olay, bu solcuların, memleketteki bütün değerleri ve milli kuvvetlerimizi yıpratmak için elbirliği yapmalarıdır. Buna daha çok imkân vermemek için gereken tedbirlerin bir an evvel alınması artık gün gibi âşikâr bir gerçek olmuştur.»

Tedbirler konusunda değişik bir istek ise Bugün Gazetesi'nde İsmail Oğuz'dan geldi: «Parti kapatmanın yakın tarihimizdeki sahneleri henüz kapanmamıştır. Her kapatma gibi, parti kapatmak da, tehlikeli ve sonundan fayda alınmaz bir yoldur. Sıra Anayasa'ya dayandı mı, susmanız icap eder. Vaz geçelim biz TİP'i kapatmaktan da, faaliyetlerini tahdit edelim. Tabii, bu tahdidi de becerebilirsek...»

Elele vermeliyiz...

SAĞCI basın bu tedbirlerin başında da TİP'in bir an önce kapatılması tedbirini görüyordu. TİP'in kapatılması tehditleri ise devrimci basında şiddetli tepkiyle karşılandı. Meselâ, Milliyet'te Abdi İpekçi: «TİP'i kapatmak, TİP'in savunduğu görüşleri yasaklamak yoluyla bu çevreleri baskı altında tutmak, gerçek demokrasi ilkelerine, fikir özgürlüğüne aykırı olmakla kalmayacak, meşru yollardan ifade edilemeyen düşünceleri tehlikeli çarelere yöneltebilecektir.» diyor. Cumhuriyet'te Ecvet Güresin ise, «Bir partinin, hele parlamentoda grupu olan bir siyasi teşekkülün kapatılması, ne iktidarın, ne de iktidar sözcüsünün isteğine bağlı değildir. Durum böyle iken iktidar sözcülerinin ve grupunun isteklerini açıkça ortaya atmaları, hattâ bu konuda ısrarlı davranmalarının bir takım nedenleri olsa gerektir. Eğer yakında getirileceği bildirilen yeni tedbirlerin önce havasını hazırlamak ve tedbirlerden sonra da siyasi partiler kanununu değiştirmek amacını güdüyorsa her halde isteklerin üstünde dikkatle durmak zorunluğu vardır.» diyerek demokrasi cephesini uyarıyordu.

Geçtiğimiz hafta, sağ cephenin saldırıları üzerine en dikkati çekici uyarmayı ise yine Cumhuriyet'te Nadir Nadi yaptı: «27 Mayıs'ın üzerinden bir silindir gibi geçip her şeyi eski haline indirgemek hırsıyla cayır cayır yanan gerici, intikamcı ve çıkarcı güçler karşısında Atatürkçüler bugün parça parça, dağınık, perakende bir görüntü içindedirler. Bunların derlenip toparlanmaları, anayasa ve devrim düzenini korumak uğruna elele vermeleri şarttır.»

Bir Diktatör Böyle Yaratılır!

Yüce Meclis 16 Şubat 1967 Perşembe gecesinde bir tarih yaşadı. İsterdim ki, Yüce Meclis'e bir pencere açılarak 16 Şubat gecesini 32 Milyon Türk vatandaşı duyabilseydi. Mebusların kendilerini tutamayarak nasıl gözyaşı döktüklerini, kürsüdeki hatibin, heyecanlı duygularını nasıl bir dile getirerek ve sonra bir şelâle halinde orada bulunanların şuurlarına serptiğini görebilselerdi. 16 Şubat gecesi anlatılamaz! Ancak yaşanır. Birçok eski Millet Meclisi üyelerinin ifade ettikleri gibi, bu kürsüde böylesine duygulu bir konuşma şimdiye kadar yapılmamıştır. Bu kürsü böyle bir hatip görmemiştir!

TEKİN ERER
(Son Havadis - 21.2.1967)

Sağcı Basın

Son günlerde sağcı basınımızın durumu da evlere şenlik doğrusu.

Bir gün bir başlık:

"Moskova radyosunun filancayı övmesi infial yarattı."

Hadi altına sütun sütun yazılar... Neden övmüş? Niçin övmüş? Nesini övmüş?

Derken bir başka gün, bir başka başlık:

"Milliyetçiler, Moskova Radyosu'nu protesto ettiler."

Hadi yine altında izahat... Moskova Radyosu ne demiş de, milliyetçiler neyi protesto etmiş...

Yani uzun lâfın kısası, elimiz değip açmıyoruz ama, sayelerinde Moskova Radyosu'nu günü gününe takip ediyoruz.

KEMAL BİSALMAN
(Yeni Gazete - 21.2.1967)

ANT • Haftalık Siyasi Dergi • Kurucuları: YAŞAR KEMAL, FETHİ NACİ, DOĞAN ÖZGÜDEN • Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: DOĞAN ÖZGÜDEN • Teknik Sekreter: İNCİ ÖZGÜDEN • İdare yeri: EBUSSUUD CADDESİ, TAN HANI, 302, SİRKECİ - İSTANBUL • Tel.: 27 31 09 • Posta Kutusu: 934 - SİRKECİ • Ankara Temsilcisi: MEHMED KEMAL, Tel: 12 58 66 • Dizildiği ve basıldığı yeri TAN MATBAASI • Klişe: ZEKİ ÜNOĞLU • Abone şartları: Yıllık 60 Lira, Altı aylık 30 Lira, Üç aylık 15 Lira • İlân tarifesi: Bir sütunda santimi 25 Lira, yayın ilânlarına %20 indirim uygulanır • Tek sütuna 5 santimlik kutu halinde yayın ilânları 50 Lira'dır.